Բ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 305 — ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 8 ՅՈՒՆՈՒԱՐ 1885 (Ն. Տ.) 20 ՅՈՒՆՈՒԱՐ 1885 — 4 ՐԻՊԻԹԻԼ ԱԽԸՐ 1302

40 ՓԱՐԱ

ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

Դրամուցման տարը մէկ անգամի համար 3 ղուրուշ՝ երկու անգամի համար 2 ղուրուշ է. աւելի անգամներու համար զատ սակարկութիւն կրլլայ։

Օրագրոյս վերաբերեալ նամակ կամ որ և իցէ գրութիւն պէտք է ուղղել

«Առ խմբագրութիւն ԱՐԵՒԵԼՔ օրագրի»

ԹՈՐԱԳԻՒԱՏՈՒՆ. Ղալաթիա, Ղորատունկեան խան։

Իսկ գաւառներէն հետեւեալ հասցէին՝

{ درلیك } خانده نوردونکیان درعلیده غلطه

غزتهسی ادارهسنه

Les annonces sont reçues
à l'EASTERN AGENCY,
Karakeuy, Déirmén han

ԱՐԵՒԵԼՔ

ՕՐԱԳԻՐ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱԶԳԱՅԻՆ

40 ՓԱՐԱ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Տարի	Համար	Տարեկան	դահեկան	արժէք 200
»	»	Վեցամսեայ	»	» 100
»	»	Եռամսեայ	»	» 50
»	»	Հատուկ	»	» 1
Գաւառաց	Համար	Տարեկան	»	» 240
»	»	Վեցամսեայ	»	» 120
»	»	Եռամսեայ	»	» 60
Օտար	երկիրներ	Տարեկան	Ֆրանք	 56
»	»	Վեցամսեայ	»	 28

Դուրս ղրկուած լրագրոյն համար, ծախքը խմբագրութեան վրայ է։

Դրամուցմունք կընդունուին
ԻՍԴԵՐՆ ԷՃԷՆՍԻ
գործակալութեան ձեռամբ, Գարաքէօյ, Տէյիրմէն խան

Կ. ՊՈԼԻՍ

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 8 ՅՈՒՆՈՒԱՐ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՐԻՎԱԼԱՎԷՐԻ ԿԱՏԱՐԱԾ ԴԵՐՆ Ի ՖՐԱՆՍԱ

ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹԻՒՆԷ ՏԻԿԻՆ ԲԼՈՎԻՍԻ ԴԱՏԱՍՏԱՆԻՆ ԱՌԹԻՒ

*Բարիզցի երդուեալը որք անպարտ արձակեցին զՏիկին Բլովիս Հիւլ՝ գոհութեամբ տեսան իրենց վճռոյն եւանդաղինս ծափահարուիլն երկու սեռէ նշանաւոր անձանց խուռն բազմութեան մը կողմէ։ Ի զուր Նախագահն աշխատեցաւ արտաքին աշխարհի ազդեցութիւնէն զերծ կացուցանել երդուեալները։ Ֆրանսացի երդուեալք համոզուած են թէ, ինչպէս Ս. Լուդովիկոս Թագաւորն իւր կաղնիին տակ կամ ինչպէս Ֆաղկոպէր Թագաւորն իւր իշուն վրայ, իրենց ալ պարտքն է ժողովրդային արդարութիւն ի գործ դնել, առանց ունկն դնելու դրաւոր օրինաց կամ բանաւոր ութեան։ և երկոտասան երդուեալք որք կոչեցան դատել զՏիկին Բլովիս, իմացան որոշապէս թէ ֆրանսական ժողովուրդն ինչպիսի արդարութիւն մը կ'ակնկալէր իրենցմէ։ Թուլատիրտ և վիպասէր բազմութեամբ մը լցուած սրահի մը մէջ, շարունակ հաւանութեան նշաններ կրտեսնէին ամբաստանելոյն համար, և տհաճութիւն՝ ամբաստանողաց դէմ։ Լրագրապետ և Երեսփոխան Անադոլ տը լա Ֆորժ եկաւ վկայել թէ, Երեսփոխական Օրէնդիր ժողովը մրահամուռ իրաւունք կուտար Տիկին Բլովիսի՝ օրինաց հակառակ վարուելու։ Ասոր վրայ, շուեարտեալ դատաւորք թերեւս կ'ըսպասէին տեսնել թէ արդեօք Ֆրանսական Ակադեմիոյ կողմէն ալ հեղինակ մը չպիտի՝ դա՛ր ձրի վկայութիւն մը տալու այն տեսարանին թատերական գեղեցկութեանց վրայ, ուր զարնուեցաւ Մորէն։ Զարմանք չէ որ Ընդհանուր Դատախազն ալ իւր գլուխը կորոյս այս միջոցիս, և ամբաստանելոյն դատապարտութիւնն ապահովելու յուսով Հանրապետութեան Նախագահ Պ. Ժիւլ Կրէվիի գթութիւնն յիշեցնելու պէտք տեսաւ։ Բայց երդուեալք արհամարհեցին այս հրապուրիչ առաջարկն, և կէս գիշերէն 2 ժամ յետոյ անպարտութեան վճիռ մը տուին, որ սրբախութեամբ լցուց տեսնողներն։ Ս. այս տեսարան Թայմսի դատական խմբագրին կը յիշեցնէ միջադէպ մը, որ տեղի ունեցաւ շատ տարիներ առաջ, Անգլիոյ Քարոլին թագուհւոյն, (որ դատի ենթարկուած էր իւր անպարկեշտ վարուց համար), Լորտերու ժողովոյն առջեւ դատուած միջոցին։ Ամբաստանեալ թագուհւոյն բնաւ բարեկամ չեղող Լորտ մը ժողովի գնացած տեղն, ամբոխը կասեցուց նորա կառքն, և պահանջեց որ աղաղակէ «Կեցցէ՛ Քարոլին Թագուհին»։ Լորտը, տեսնելով որ ճար չի կար, հաւանեցաւ «կեցցէ՛» ըսել ամբաստանեալ Թագուհւոյն համար, բայց ամբոխին ծիծաղ պատճառեց՝ աւելցնելով. «Եւ կը մաղթեմ որ ձեր բոլոր կանայք Քարոլին Թագուհւոյն նման լինին»։

* * *

Տկար միտքեր բռնութիւնը զօրութեան տեղ կ'առնուն, լրութիւնն ալ քաջութիւն կը համարին։ Տկար մտաց յատուկ է արամաբանել թէ, որովհետեւ Մորէն անուն անուանարկ վարձկան անպիտան էակ մ'էր, մարդասպանութիւն չէր սպանել զնա։ Այս վարդապետութեան հաւանող երդուեալք պատասխանատու պիտի մնան ադոր հետեւանաց համար. զի անշուշտ շատ պիտի դանուին Տիկին Բլովիսի օրինակին հետեւող արք և կանայք։ Տիկին Բլովիսի դործած մարդասպանութեան մէջ աւելի մեթոտ և հաշիւ կը տեսնուի, քան կերբ կամ ընդդումն։ Իբր երկու տարի առաջ խմացու թէ Մորէն, «տեղեկութեանց գրասենեկի» մը վարձկան լրտեսը, Տիկին Լընորման անուն ցնդած պառաւ կնկան մը դրդմամբ՝ դրպարտական լուրեր տարածած էր իւր պատուոյն դէմ։ Եթէ Տիկին Բլովիս անմիջապէս զրպարտիչներ սպաններ, զմ'որէն զՏիկին Լընորման կրնար ըսուիլ թէ արդար զայրոյթի մը յանկարծական պոռթման չէր կրցած դիմադրել։ Բայց թէպէտ վեց հարուածեան ատրճանակով մը գնաց Տիկին Լընորմանի տունը, չդործածեց իւր ղէնք։ Առիթ ունէր նաև զարնելու զՄորէն, բայց զդուշացաւ. որովհետեւ, ինչպէս հանդարտօրէն բան մը լինի մարդ սպանել, և այս է խնդրոյն ծանրագոյն կողմը։ Դատապարտութիւն մը կրնար զայս սովորեցնել իրեն, բայց երդուեալք տարբեր որոշեցին։— Պարտ և Տիկին Բլովիս բարձրաձայն հռչակած են իրենց ազատամտութիւնը, կամ թէ բուն բառն ըսենք՝ անհաւատութիւնը։ Հետեւապէս, իրենց սիրոյն իսկ հակառակ դործած կը լինեն՝ մարդասպանելով. որովհետեւ, երբ կրօնային կամ բարոյական երկնատուր օրինադիրք մը կը մերժուի, յոյժ կարեւոր է դէթ մարդկային օրինաց հնազանդիլ անմրցունչ։ Պ. Բլովիս օրէնսդիր մ'է, և իբրեւ Երեսփոխան, քուէարկած է մահու պատժոյն չնչումը։ Տիկին Բլովիս ալ չկրնար համակրող մ'է Լուիզ Միշէլի ծայրայեղ մարդասիրական վարդապետութեանց։ Բայց Պ. Բլովիս, որ օրինական մանրախոյզ քննութիւններէ և յոյժ խնամեալ դատավարութենէ մը ետքն ալ մարդ դլխատել արդար չի համարիր, երբեմն մենամարտի մէջ մարդ մը սպաննած է՝ լրագրական յօդուածով մը զինք անարդած լինելուն համար սրբազան, մինչ Տիկին Բլովիս մամի մը պէս կը մարէ Մորէն անուն մարդու մը կեանքը, լոկ կասկածի մը վրայ թէ, իւր պատուոյն դէմ ուղղեալ քարտէներու հեղինակն էր նա։ Եթէ ներելի չէ մարդ մը դլխատել ի կենաց մինչեւ իսկ կատարեալ դատաւորութեամբ մ'և ամենէ վճռական ապացոյցներով հանդերձ, ներելի՞ է պարզ կասկածի մը վրայ մեռցնել զնա։

* * *

Իրողութիւնն այն է սակայն թէ, մարդասպանութիւնը օրուան նորաձեւութիւնն ին ի Ֆրանսա, մանաւանդ ի Բարիզ, բազմայոյզ, բազմաժխոր ոստանին մէջ, ուր օրն Բարիզին մէջ։ Ամեն մարդ, այր և կին, մեծ ու պզտիկ մէկ մէկ բեվոլվըր կը կրեն իրենց գրպանին մէջ, և ամենքը շարժառիթով ատրճանակ կ'ուղղեն միմեանց։ Բարիզի թերթեր լի են այս օրինակ պատմութեամբ։ Ֆրանսայի ժողովրդեան մէջ օրինաց նկատմամբ յարգանքը կը նուազի զգալապէս, և ամեն ոք իւր դատին դատաւորն և դահիճ՝ կը դառնայ միանդամայն։ Նախընթաց շարթու մէջ, երկու ոստիկանք կոխեցին Բէթ Տէ-Բեօքլ (Աղաղակ ժողովրդեան) անուն ընկերվարական թերթին խմբագրատունն, իրենց ձեռօք վրէժ լուծելու յօդուածի մը համար, որ անարդական է եկեր իրենց մէկ ամիս առաջ ստանալու համար։ Ոստիկանք պարզած էին իրենց սուրեր և բեվոլվըրներ. խմբագիրք ելան, թէեւ յանկարծակիի եկան, իրենց գրպանաց մէջ ունէին վեց հարուածեաններ։ Կրակ ըրին ամենքն ալ, և ոստիկանաց մին վատդաւոր կերպիւ վիրաւորեցաւ։ Ինչպէս կ'երեւի, օրինաց պաշտօնեայներն իսկ բաւական չեն համարիր օրինաց ընծայած պաշտպանութիւնն, և իրենց ձեռօք արդարութիւն ի գործ դնել կ'ենթեն։ Աւելի հեռաքրքրաշարժ կողմն այն է որ, մինչ ոստիկանք յանցանաց պատճառաւ Եղեռնադատ Ատենի երդուելոց առջեւ դատուող ոճրագործներն անպարտ կ'արձակուին, աւելի թեթեւ յանցանաց համար պատժական հասարակ դատարանաց առջեւ դատուող անձինք աւելի կամ նուազ ծանր պատիժներու կը դատապարտուին։ զի

Բիէտուշ կրնար՝ առիթէն օգուտ քաղելով՝ զնեղ ամեն խորշերն, և մինչեւ իսկ գեանին վրայի դռնապետները բանալով նայիլ թէ ի՞նչ կար գեանին տակ։

Բայց օձերու խոհեմութիւնն ուներ Բիէտուշ, և գիտեր թէ լքեալ տուներու մէջ դիտող աչեր կը դտնուին երբեմն։

Ուստի իւր դերը լաւ խաղալ միայն մնացեր։

Անդորձ երկանաքարի մը կրթնեցաւ, նման այն բեռնակրաց որք երկար և տաժանելի ուղեւորութենէ մը հանդչելու համար իրենց բեռը քարի մը վրայ կը դնեն առժամապէս։

Ցետոյ սկսաւ ձեռքի դաւազանը տախտակամածին զարնել, որպէս զի ծանուցանէ զիւր ներկայութիւն։

Յայնժամ կնոջ դլուխ մ'երեւցաւ ձեղունին մէջ բացուած ծակէն, և մարդու դլուխ մ'ալ տախտակամածին մէջ ազուցուած դռնապետներէն մին վեր վերցուց մեղմով։

Դաւազանին բախման շռնդը վերէն վարէն լսուեր էր։

Բիէտուշ, որ վեր կը նայեր, կնոջ դլուխը միայն տեսաւ։

— Ողջոյն, քաղաքացուհի՛, դուշեց. կ'ուզէ՞ նախադնում մ'ընել ինձմէ. պատուական ապրանքներ ունիմ։

Ցետոյ մը խանչիւն պատասխանեց այս հրաւէրին և դլուխն անհետացաւ ներքուստ։

Միանդամայն բացուած դռնափեղկը դոցուեցաւ անշշունչ, առանց սուտ փերեզակին բան մը նշմարուելու։

Դրեթէ նոյն վայրկենին մարմին մը սահեցաւ սանդուղն ի վար, և կին մը որ կրնար երինքէն ընկած կարծուիլ, արձանացաւ Բիէտուշի առջեւ, որ ապշած մնաց այս տարօրինակ դահավիժումը տեսնելով։

Երկայն և չոր արարած մ'էր, մազաղաթի դունով, խոռոչ աչերով, ծերացեալ ձիու մը հերձատամանց նման երկար ակռաներ ցուցնելով, և խրուած բարշ մը տատանելով, որուն աղերեկ փունջերը խողովկի մը խայթցներուն պէս ցցուած էին։

Ջառուկի ճշմարիտ տիպ մը. Մեդուսայի ճշմարիտ դլուխ մը։

— Ի՞նչ կ'ուզէք, հարցուց ժանտասիպ Մեդերան խռպոտ ձայնիւ։

— Ահա կը տեսնէք, բարի՛ տիկին, պատասխանեց Բիէտուշ։ Կուգամ վաճառել ձեզ դուլպաներ, թաշկինակներ և կոաւ։

— Բան գնող չկայ ասա։ Ի՞նչ պիտի ընեմ ձեր վաճառած անպիտան զարդերը, դոշեց պառաւ ընդդէմն։

Եւ յայտնի կը տեսնուէր։ վասն զի սրունքն ու պարանոցը մերկ էին, եւ պաստառէ շրջազդեստին տակ ուրիշ հագուստ մը չկար մերկութիւնը ծածկող։

Արդարեւ անցած էր այն հասակն՝ ուր կանայք իրաւունք ունին պչրող լինելու, և Բիէտուշ իսկոյն հասկցաւ որ իւր սուտ մարգրտեայ քսակներն և արուրէ զարդերը չէին կրնար հրապուրել զայդ սիրուն արարած։

— Օ՛ն, հո՛ւսթ, քաշեցէք ձեր կառքն, յարեց դուռը ցուցնելով սուտ փերեզակին։

Նախորդ 29 թիւն, որ անդ կենալ կ'ուզէր, խսկոյն փոխեց բերանը։

— Մի՛ սրդողիք, մայրի՛կ, ըսաւ Մորէն դատապարտուած էր երկամեայ բանտարկութեան։ Դատապարտեալը բողոքեց, և վերաքննութեան միջոցին, յարժամ Մորէն աղատ էր, թղթատարական քարտէներու միջոցաւ ամեն օր ամբիւալի զրպարտութիւնք կ'ուղղուէին Տիկին Բլովիսի դէմ։ Բայց չերեւիր թէ Տիկին Բլովիս լսելի ձեռնարկ մ'ըրած լինի դանելու այս անուանարկիչ դրուածոց հեղինակը։ Զանոնք կը վերագրեր Մորէնի, և միտքը դրաւ, չդիտցուիր ինչ պատճառաւ, թէ Վճռաբեկիչ Ատեանն ալ պիտի ջնջէր Մորէնի դէմ արտասանեալ երկամեայ բանտարկութեան վճիռը։ Նոյմ. 27 ին Վճռաբեկիչ Ատեանը պիտի լսէր Մորէնի դատը։ Տիկին Բլովիս նոյն օր ատրճանակ մը գնելով, իւր ամուսնոյն հետ դնաց Դատական Պալատն։ Արդէն, առանց Պ. Բլովիսի տեղեկութեան, Տիկինը կարգի դրած էր տուներն, և քիչ մը ճերմակեղէն և այլ դոյգ ծրարած էր՝ մտադրած ոճէն յետոյ կրելիք բանտարկութեան միջոցին գործածելու համար։ Մորէնի փաստաբանը նոյն օր հրահանգ ստացած էր յեռաձգում մը խնդրելու, զոր Ատեանը չնորհեց։ և ահա՝ այն ատեն, Տիկին Բլովիս, վարի սրահին մէջ սպասելով Մորէնի, զարկաւ զնա մինչ կ'անցներ իւր քովէն Թշուառականն տասն օր ազատութեան չարաչար, և մեռնելէ առաջ երդմամբ հաստատեց թէ անուանարկիչ քարտէներուն հեղինակն ինքն չէր։ Այս յայտարարութիւն ճշմարիտ լինի թէ ոչ, Տիկին Բլովիս, թէեւ երդուելոց խմբէ մը անպարտ հռչակուած, կամաւոր մարդասպանութիւն մը գործած է կանխամտածութեան ամեն պարագայիւք։ Բանտին մէջ խոստովանեցաւ թէ սպաննած էր զՄորէն զի «մեծ դատաստանի» մը պէտք ունէր՝ իւր պատիւը սրբելու համար։ Եղեռնադատ Ատենին առջեւ ըսաւ թէ, զղջում չէր զգար գործած մարդասպանութեան համար, և միայն կը ցաւէր որ այդպէս ընել «հարկաւոր» եղած էր։ Սիրդէն մինչեւ վերջը բնաւ չընդունեց թէ դէշ և ապօրէն բան մը լինի մարդ սպանել, և այս է խնդրոյն ծանրագոյն կողմը։ Դատապարտութիւն մը կրնար զայս սովորեցնել իրեն, բայց երդուեալք տարբեր որոշեցին։— Պարտ և Տիկին Բլովիս բարձրաձայն հռչակած են իրենց ազատամտութիւնը, կամ թէ բուն բառն ըսենք՝ անհաւատութիւնը։ Հետեւապէս, իրենց սիրոյն իսկ հակառակ գործած կը լինեն՝ մարդասպանելով. որովհետեւ, երբ կրօնային կամ բարոյական երկնատուր օրինադիրք մը կը մերժուի, յոյժ կարեւոր է դէթ մարդկային օրինաց հնազանդիլ անմրցունչ։ Պ. Բլովիս օրէնսդիր մ'է, և իբրեւ Երեսփոխան, քուէարկած է մահու պատժոյն չնչումը։ Տիկին Բլովիս ալ չկրնար համակրող մ'է Լուիզ Միշէլի ծայրայեղ մարդասիրական վարդապետութեանց։ Բայց Պ. Բլովիս, որ օրինական մանրախոյզ քննութիւններէ և յոյժ խնամեալ դատավարութենէ մը ետքն ալ մարդ դլխատել արդար չի համարիր, երբեմն մենամարտի մէջ մարդ մը սպաննած է՝ լրագրական յօդուածով մը զինք անարդած լինելուն համար սրբազան, մինչ Տիկին Բլովիս մամի մը պէս կը մարէ Մորէն անուն մարդու մը կեանքը, լոկ կասկածի մը վրայ թէ, իւր պատուոյն դէմ ուղղեալ քարտէներու հեղինակն էր նա։ Եթէ ներելի չէ մարդ մը դլխատել ի կենաց մինչեւ իսկ կատարեալ դատաւորութեամբ մ'և ամենէ վճռական ապացոյցներով հանդերձ, ներելի՞ է պարզ կասկածի մը վրայ մեռցնել զնա։

* * *

Իրողութիւնն այն է սակայն թէ, մարդասպանութիւնը օրուան նորաձեւութիւնն ին ի Ֆրանսա, մանաւանդ ի Բարիզ, բազմայոյզ, բազմաժխոր ոստանին մէջ, ուր օրն Բարիզին մէջ։ Ամեն մարդ, այր և կին, մեծ ու պզտիկ մէկ մէկ բեվոլվըր կը կրեն իրենց գրպանին մէջ, և ամենքը շարժառիթով ատրճանակ կ'ուղղեն միմեանց։ Բարիզի թերթեր լի են այս օրինակ պատմութեամբ։ Ֆրանսայի ժողովրդեան մէջ օրինաց նկատմամբ յարգանքը կը նուազի զգալապէս, և ամեն ոք իւր դատին դատաւորն և դահիճ՝ կը դառնայ միանդամայն։ Նախընթաց շարթու մէջ, երկու ոստիկանք կոխեցին Բէթ Տէ-Բեօքլ (Աղաղակ ժողովրդեան) անուն ընկերվարական թերթին խմբագրատունն, իրենց ձեռօք վրէժ լուծելու յօդուածի մը համար, որ անարդական է եկեր իրենց մէկ ամիս առաջ ստանալու համար։ Ոստիկանք պարզած էին իրենց սուրեր և բեվոլվըրներ. խմբագիրք ելան, թէեւ յանկարծակիի եկան, իրենց գրպանաց մէջ ունէին վեց հարուածեաններ։ Կրակ ըրին ամենքն ալ, և ոստիկանաց մին վատդաւոր կերպիւ վիրաւորեցաւ։ Ինչպէս կ'երեւի, օրինաց պաշտօնեայներն իսկ բաւական չեն համարիր օրինաց ընծայած պաշտպանութիւնն, և իրենց ձեռօք արդարութիւն ի գործ դնել կ'ենթեն։ Աւելի հեռաքրքրաշարժ կողմն այն է որ, մինչ ոստիկանք յանցանաց պատճառաւ Եղեռնադատ Ատենի երդուելոց առջեւ դատուող ոճրագործներն անպարտ կ'արձակուին, աւելի թեթեւ յանցանաց համար պատժական հասարակ դատարանաց առջեւ դատուող անձինք աւելի կամ նուազ ծանր պատիժներու կը դատապարտուին։ զի

դարութիւն ի գործ դնել կ'ենթեն։ Աւելի հեռաքրքրաշարժը կայ։ Սավարի անուն անձ մը կը սիրէ Լամի անուն անձի մը կիներ, զոր դրօսարան մը կը տանի։ Լամի կ'իմանայ, և՝ անոնց ետեւէն կ'երթայ։ Եղեռնադատ Ատենին առջեւ, Լամի կը պատմէր սա դէպքը. «Դրօսարանէն ներս մտայ. սպասաւորն՝ ըսաւ թէ Սավարի հոն չէր, և ետ դառնալու վրայ էի, բայց տեսայ որ վարդապետի մը ետեւ դաղտնի սենեակ մը կար. դէպ հոն գիմեցի, և վարագոյրը վերցնելով՝ տեսայ զՍավարի կնոջ քովը նստած իմ բեվոլվըրը քաշելի. Սավարի իւր բեվոլվըրը քաշեց. կինն ալ իւր բեվոլվըրը քաշեց, և ամենն մէկէն իրարու վրայ գնդակ արձակեցինք։» Եւ երդուեալք անտարբեր լսեցին այս պատմութիւն։ Ամեն Բարիզցւոյ դրպանին մէջ բեվոլվըր մը կայ։ Պատուաւոր մարդ մը, անդամ պատուաւոր ակումբի մը, սա դէպքը պատմեր է Թայմսի Բարիզեան թղթակցին. «Անուանի մեկնեցայ կէս գիշերը մէկ ժամ անցած։ Դռնապան չիկար, և չդիտէի թէ ո՛ւր էր դրած վերարկուս. բայց կը կարծէի թէ դիւրաւ պիտի դանէի լսկ շշաչափմամբ, ըստ սովորութեան մը թողած էի վերարկուս դրպանին մէջ։ Լաւ, բայց 20 վերարկուի ձեռք դպցուցի, ամենուն մէջ ալ բեվոլվըր կար։ Տակաւին կը մնառէի, երբ դռնապանը գալով ըսաւ. խմենս, զոր մոռցած էր կախել։» Կանայք վար չեն մնար այրերէն։ Տիկին Բլովիս ըսած է. «Երբ կանայք բեվոլվըր կը կրեն իրենց գրպանին մէջ, զոր. դի համար չէ անշուշտ» Եւ այս սովորութեան Բարիզի երդուեալք նուիրագործուիլուսան՝ այն անպարտութեան վճիռներով զոր կ'արտասանեն իրարու ետեւէ։ Օրէնքը մի կողմ թողուած է. դի թերի է, թոյլ է, յապաղկոտ է, և անոր տեղ անցած է այն աւելի արագ արդարութիւն զոր ամեն մարդ իւր մասին ի գործ կը դնէ իւր ձեռօք։

*

Թայմսի դատական խմբագիրն այս վիճակը կ'անուանէ «պարզ վերադարձ մը ի բարբարոսութիւն։» Ոմանք կը սեն թէ Ամերիկայի Արեւմտեան քանի մը Նահանգաց բարքերն ի Ֆրանսա կը ներմուծին։ «Լիպերթի օրէնքն» ամերիկեան է արդարև. բայց Ամերիկայի մէջ երբ օրինաղանցութիւնն ասպիճանէ մը անդին անցնի, քաղաքացիք «Հսկողութեան Մանախմբեր» կ'կազմեն, ծայրայեղութեանց առաջքն առնելու համար։ Իսկ Ֆրանսայի մէջ, երբ ժամանակ մը նեղրոգամիտ ազգ կը նայուի ոճրագործութեան, ժողովուրդն յանկարծ երկիւղ մը կը զգայ, և գիկտատորական իշխանութիւններ կը յանձնէ կառավարութեան՝ «ընկերութիւնը փրկելու» համար։ Զուիցերիոյ քանի մը ինքնօրէն գաւառաց մէջ, ուր երբեմն, ֆրանսական ծայրայեղ մարդասիրական զգայմանց տպաւորութեան ներքեւ, մահու պատիժը չնչուած էր, վերջերս կառավարաք վերահաստատեցաւ։ Այս ընթացքով, օր մը պիտի դայ որ Տրկկոդինի մեքենայն, ժամանակէ մ'ի վեր ժանգոտած, մեծ գործունէութեամբ բանիլ պիտի վերսկսի՝ և ի Ֆրանսա։ Բայց արդեօք Հանրապետութեան շատ պատիւ պիտի բերէ՞ սա մտածումն թէ, կառավարական այդ լուսամիտ դրութեան ներքեւ, մարդասպանութիւնք յաճախած են զգալապէս։ Դիտելի է որ, երբ ամենէն աւելի թուլասիրտ երդուեալներն իսկ քաջութիւն կ'ունենան դատապարտելու այնպիսի եղեռնագործներ որոց ոճիրը լիապէս ապացուցեալ է, այն ատեն ալ՝ նախագահ Պ. Կրէվիի գթութեան չնորհիւ՝ մահու պատիժն ի գործ չդրուիր։ Ս. այս մեղմութեան ազատարեր հետեւանքները տեսնուեցան վերջերս։ Ս. Ֆրանսայի մահապարտք որք չեն դլխատուիր, կ'աքսորուին Նոր Գալէտոնիա։ Արդ, Նոր Գալէտոնիոյ նախկին կառավարիչներէ մին վկայած է թէ, Նախագահ Պ. Կրէվիի չնորհիւ չդլխատուած երկու մարդասպաններէ մին Նոր Գալէտոնիա դալէն ի վեր չորս մարդ սպաննեց, միւսն ալ՝ երեք մարդ։ Դեռ մի քանի չարաթ առաջ, Եղեռնադատ Ատենին առջեւ եկաւ Սիմոն անուն անձ մը, որ զարկած էր դատական պաշտօնեայ մը, Պ. Թօրէլ անուն, որ իրմէ պարտք մը պահանջելու եկած էր։ Սիմոն ինքնապաշտպանութեան համար ըսաւ թէ յառաջադոյն Բակօ անուն անձ մը զարկած էր Պ. Թօրէլի նախորդը միևնոյն պարտադրոյցով, և ասպարտ տրգուած էր։ Երդուեալք, զդաստուելով նախընթացի օրինակի մը այս յիշատակումէն, անպարտ վճռեցին և զՍիմոն։—Բայց նոյնդրոյն հետաքրքրաշարժ կողմն այն է որ, մինչ ծանրագոյն յանցանաց պատճառաւ Եղեռնադատ Ատենի երդուելոց առջեւ դատուող ոճրագործներն անպարտ կ'արձակուին, աւելի թեթեւ յանցանաց համար պատժական հասարակ դատարանաց առջեւ դատուող անձինք աւելի կամ նուազ ծանր պատիժներու կը դատապարտուին։ զի

ԹԵՐԹՕՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ

)(132)(

ՕՐԻՕՐԻՆԴ ՏԻՒ ՊՈՒԱԶՈՊԷ

ՊԱՐՈՆ ԼԸՔՈՒԻ ԾԵՐՈՒԹԻՒՆԸ

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

ՊԱՐՈՆ ԼԸՔՈՒ ԿԸ ԳՈՐԾԷ

Ը.

— Աւելի լաւ կը ծառայեմ վարպետս՝ ասա աշխատելով, քան թէ իւր ետեւէն վազելով, ըսաւ ինքնիրեն։

Եւ, առանց այլ ևս խորհելու ոստիկան դնուորին վրայ, որ ընաւ ուշադրութիւն չէր բրած իրեն, Բիէտուշ ջանդցքին դուռը հասաւ։

Գոց չէր, և ներս մտաւ այն դիւրութեամբ՝ զոր էշերու և ոչ մարդոց պատկանեալ առած մը կ'ըսէ։

Ոչ ոք կը դտնուէր անդ որ հարցնէր իրեն թէ ի՞նչ կ'ուզէր. ուստի կը ցաւ պարապով դնեալ դան տեղ։

Ջաղացքներու սովորական դեռնայարին էր։

Երկանաքարեր, պարկեր, ձագարներ, անդեներան ամոռակներ։ Սանդուղ մը, որ ձեղունին մէջ բացուած դռնակի մը կը յանդէր. ուրիշ դոց բայց յոյժ տեսանելի դռնակներ ալ տախտակամածին վրայ կային։

Պատուհան չկար։ Լոյսը դռնէն և վերնայարկը մտնելու ծակէն կը մրաներ, բայց այնչափ քիչ, որ սրահը լաւ չէր լուսաւորուած։

Բիէտուշ կրնար՝ առիթէն օգուտ քաղելով՝ զնեալ ամեն խորշերն, և մինչեւ իսկ գեանին վրայի դռնապետները բանալով նայիլ թէ ի՞նչ կար գեանին տակ։

Բայց օձերու խոհեմութիւնն ուներ Բիէտուշ, և գիտեր թէ լքեալ տուներու մէջ դիտող աչեր կը դտնուին երբեմն։

Ուստի իւր դերը լաւ խաղալ միայն մնացեր։

Անդորձ երկանաքարի մը կրթնեցաւ, նման այն բեռնակրաց որք երկար և տաժանելի ուղեւորութենէ մը հանդչելու համար իրենց բեռը քարի մը վրայ կը դնեն առժամապէս։

Ցետոյ սկսաւ ձեռքի դաւազանը տախտակամածին զարնել, որպէս զի ծանուցանէ զիւր ներկայութիւն։

Յայնժամ կնոջ դլուխ մ'երեւցաւ ձեղունին մէջ բացուած ծակէն, և մարդու դլուխ մ'ալ տախտակամածին մէջ ազուցուած դռնապետներէն մին վեր վերցուց մեղմով։

Դաւազանին բախման շռնդը վերէն վարէն լսուեր էր։

Բիէտուշ, որ վեր կը նայեր, կնոջ դլուխը միայն տեսաւ։

— Ողջոյն, քաղաքացուհի՛, դուշեց. կ'ուզէ՞ նախադնում մ'ընել ինձմէ. պատուական ապրանքներ ունիմ։

Ցետոյ մը խանչիւն պատասխանեց այս հրաւէրին և դլուխն անհետացաւ ներքուստ։

Միանդամայն բացուած դռնափեղկը դոցուեցաւ անշշունչ, առանց սուտ փերեզակին բան մը նշմարուելու։

Դրեթէ նոյն վայրկենին մարմին մը սահեցաւ սանդուղն ի վար, և կին մը որ կրնար երինքէն ընկած կարծուիլ, արձանացաւ Բիէտուշի առջեւ, որ ապշած մնաց այս տարօրինակ դահավիժումը տեսնելով։

Երկայն և չոր արարած մ'էր, մազաղաթի դունով, խոռոչ աչերով, ծերացեալ ձիու մը հերձատամանց նման երկար ակռաներ ցուցնելով, և խրուած բարշ մը տատանելով, որուն աղերեկ փունջերը խողովկի մը խայթցներուն պէս ցցուած էին։

Ջառուկի ճշմարիտ տիպ մը. Մեդուսայի ճշմարիտ դլուխ մը։

— Ի՞նչ կ'ուզէք, հարցուց ժանտասիպ Մեդերան խռպոտ ձայնիւ։

— Ահա կը տեսնէք, բարի՛ տիկին, պատասխանեց Բիէտուշ։ Կուգամ վաճառել ձեզ դուլպաներ, թաշկինակներ և կոաւ։

— Բան գնող չկայ ասա։ Ի՞նչ պիտի ընեմ ձեր վաճառած անպիտան զարդերը, դոշեց պառաւ ընդդէմն։

Եւ յայտնի կը տեսնուէր։ վասն զի սրունքն ու պարանոցը մերկ էին, եւ պաստառէ շրջազդեստին տակ ուրիշ հագուստ մը չկար մերկութիւնը ծածկող։

Արդարեւ անցած էր այն հասակն՝ ուր կանայք իրաւունք ունին պչրող լինելու, և Բիէտուշ իսկոյն հասկցաւ որ իւր սուտ մարգրտեայ քսակներն և արուրէ զարդերը չէին կրնար հրապուրել զայդ սիրուն արարած։

— Օ՛ն, հո՛ւսթ, քաշեցէք ձեր կառքն, յարեց դուռը ցուցնելով սուտ փերեզակին։

Նախորդ 29 թիւն, որ անդ կենալ կ'ուզէր, իսկոյն փոխեց բերանը։

— Մի՛ սրդողիք, մայրի՛կ, ըսաւ Մորէն դատապարտուած էր երկամեայ բանտարկութեան։ Դատապարտեալը բողոքեց, և վերաքննութեան միջոցին, յարժամ Մորէն աղատ էր, թղթատարական քարտէներու միջոցաւ ամեն օր ամբիւալի զրպարտութիւնք կ'ուղղուէին Տիկին Բլովիսի դէմ։ Բայց չերեւիր թէ Տիկին Բլովիս լսելի ձեռնարկ մ'ըրած լինի դանելու այս անուանարկիչ դրուածոց հեղինակը։ Զանոնք կը վերագրեր Մորէնի, և միտքը դրաւ, չդիտցուիր ինչ պատճառաւ, թէ Վճռաբեկիչ Ատեանն ալ պիտի ջնջէր Մորէնի դէմ արտասանեալ երկամեայ բանտարկութեան վճիռը։ Նոյմ. 27 ին Վճռաբեկիչ Ատեանը պիտի լսէր Մորէնի դատը։ Տիկին Բլովիս նոյն օր ատրճանակ մը գնելով, իւր ամուսնոյն հետ դնաց Դատական Պալատն։ Արդէն, առանց Պ. Բլովիսի տեղեկութեան, Տիկինը կարգի դրած էր տուներն, և քիչ մը ճերմակեղէն և այլ դոյգ ծրարած էր՝ մտադրած ոճէն յետոյ կրելիք բանտարկութեան միջոցին գործածելու համար։ Մորէնի փաստաբանը նոյն օր հրահանգ ստացած էր յեռաձգում մը խնդրելու, զոր Ատեանը չնորհեց։ և ահա՝ այն ատեն, Տիկին Բլովիս, վարի սրահին մէջ սպասելով Մորէնի, զարկաւ զնա մինչ կ'անցներ իւր քովէն Թշուառականն տասն օր ազատութեան չարաչար, և մեռնելէ առաջ երդմամբ հաստատեց թէ անուանարկիչ քարտէներուն հեղինակն ինքն չէր։ Այս յայտարարութիւն ճշմարիտ լինի թէ ոչ, Տիկին Բլովիս, թէեւ երդուելոց խմբէ մը անպարտ հռչակուած, կամաւոր մարդասպանութիւն մը գործած է կանխամտածութեան ամեն պարագայիւք։ Բանտին մէջ խոստովանեցաւ թէ սպաննած էր զՄորէն զի «մեծ դատաստանի» մը պէտք ուներ՝ իւր պատիւը սրբելու համար։ Եղեռնադատ Ատենին առջեւ ըսաւ թէ, զղջում չէր զգար գործած մարդասպանութեան համար, և միայն կը ցաւէր որ այդպէս ընել «հարկաւոր» եղած էր։ Սիրդէն մինչեւ վերջը բնաւ չընդունեց թէ դէշ և ապօրէն բան մը լինի մարդ սպանել

պատժական հասարակ դատարանաց մէջ վճիռը տուողներն են օրէնդիր և վկայեալ դատաւորներ, և ոչ թէ երդուեալ քաղաքացիներ։ Այսպէս, եթէ Մորէն չմեռներ, Ընդ հանուր Դատախազը, Տիկին Բլովիսի յանցանքն աւելի թեթեւ նկատելով, պատժական դատարանի առջեւ պիտի քաշէր զնա, ուր, ապօրինապէս մարդ վիրաւորած լինելուն համար, դատաւորը երեքէն հինգ տարի բանտարկութեան և միանգամայն տուգանաց պիտի դատապարտէին զնա։ Բայց որովհետեւ Մորէն մեռաւ, և յաչս կառավարութեան Տիկին Բլովիսի յանցանքն աւելի ծանր հանգամանք ստացաւ, դատաստանը տեղի կ'ունենայ Եղեռնադատ Ատենին առջեւ, ուր սակայն ոճրագործուհին անպարտ կը ճանչուի. Օրինական թերութիւն չկայ ուրեմն դատի մը մէջ, ուր եթէ զարնուած մարդն ապրէր, զարնողը պիտի դատապարտուէր բանտարկութեան. բայց որովհետեւ զարնուած մարդը կը մեռնի, զարնողն անպարտ կը հռչակուի։ Օրինական թերութիւն մէ՛ նաեւ որ, Տիկին Բլովիս անպարտ կը թողուի «որովհետեւ օրէնքին նախատեսած նըւաղագոյն պատիժն (հնգամեայ շղթայակապ աշխատութիւն) անհամեմատ ծանր է։» Ընդունելով հանդերձ, ըստ վկայութեան Տիկնոջ վատաբանին, թէ Տիկին յանցաւոր է, օրէնքին մէջ չի գտնուիր նորա յանցանքին համապատասխանող պատիժ մը։ Վերջապէս, մինչ քաղաքացի երդուեալք անպարտ կը ճանչեն, Եղեռնադատ Ատենի կառավարական դատաւորք յանցաւոր կը նկատեն զՏիկին Բլովիս։ և կը դատապարտեն զնա դրամական տուգանք վճարելու սպանելոյն հօր։ Ասոր ըսելիք չկայ։ Բայց մարդու մը կեանքն 100 Նաբոլէոն միայն կ'արժէցնեն։ Արդարեւ ամենայն պարադայիւք տարօրինակ դատաստան մ'եղաւ Տիկին Բլովիսի դատաստանն, որ ֆրանսական ընկերութեան այժմեան վիճակն աչքի զարնելու կերպով լի վեր հանող հետաքրքրաշարժ երեւոյթներէն մին է։

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ԱՑՑԵԼՈՒԹԻՒՆԲ

Հռոմէական Հայոց և Ցունաց Պատրիարքական Փոխանորդքն, Ասորւոց կաթողիկոսական փոխանորդն և Պուլղարաց Դեր. Եկեղբքին կողմէ Ազրիանուպոլսոյ Պուլղար առաջնորդն երեկ ըստ սովորութեան Ազգ. Պատրիարքարան գալով, Ս. Սուպրան տօնը շնորհաւորեցին Պատրիարքական Դեր. Տեղապահ Հօր։

Մայրաքաղաքիս Դեր. Բարոզիչքը, Թաղական խորհրդոյ և Հոգաբարձութեանց անդամք նմանապէս շնորհաւորութեան գնացին ի Պատրիարքարան։

ՀԱՅՃՆՈՑ ԽՆԴԻՐԸ

(ՃՇՄԱՐՏՈՒԹԻՒՆԸ ՎԵՐՋԱՊԷՍ ԶՊԻՏԻ ԹԱՂՈՒԻ)

Երէկուան թղթաբերներով Հայճնէն դեկտեմբեր 4 թուականաւ յայդպային Պատրիարքական հասած հանրագիր մը լիովին կը հաստատէ Հայճնոյ հանրածանօթ բռնի ամուսնութեան դէպքը։ Սարադրողք կը յայտարարեն թէ իրենք պատրաստ են առաջի որևէ դատարանի հաստատել այս քսամեայի դէպքին մանրամասն պարագայները։

Սոյն հանրագրէն զատ, ուրիշ հանրագիր մ'ալ հասած է ի Պատրիարքարան, որ միւնոյն դէպքը պատմելով, նմանօրինակ տխուր իրողութեանց կրկնումն արգիլելու համար միջոցներ ձեռք առնուլ կը խնդրէ։

Պատրիարքական Տեղապահ Դեր. Ռուսճուքլեան հայրը՝ այն երիս հանրագրերը կրօնական ժողովոյ ուշադրութեան յանձնելու համար՝ վաղ առաւօտ կանուխ ի նիստ հրաւիրեց դկրօնական ժողովը։

Այս կիրակի օր Ռոտոսթոյի առաջնորդ Դեր. Ներսէս եպիսկոպոսի կողմէն Պատրիարքարան եկած հեռագիր մը կը ծանուցանէր թէ Կ. Պոլիս կոչուած Թագէոս քահանայն Կ. Պոլսէն փախչելով Դարդանէլ վերադառնալու վրայ էր։

Պատրիարքական Դեր. Տեղապահն՝ ըստ սրում յիշեալ քահանայն Դանտիլի ղրկած էր Ս. Մնդեան տօնն հոն կատարելու համար, իսկոյն բարեպան մը ղրկեց ի Դանտիլի, տուգելու համար թէ հո՞ն է, սակայն բարեպանն բերած տեղեկութեան վրայ թէ չէր գտնուած հոն, իսկոյն հեռագրեց առ Առաջնորդն Ռոտոսթոյի թէ՝ եթէ երբէք Տ. Թադէոս Դարդանէլ հասած է, դադրած է քահանայական պաշտօն վարելէ և դարձեալ Կ. Պոլիս բերելու համար խիստ միջոցներու պիտի ձեռնարկուի։

ԲԱԶԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ՑԼԶՄԻԱԾԻՆ

Վաղարշապատէն կը գրեն առ Մեղու Հայոց ազգի։

«Այս օրերս բաղդ ունեցայ ներկայ գըտնուիլ մի անօրինակ քաղաքութեան, որ տասին լուել մեծ մեղք եմ համարում։ Ես ուսանողս լինելով՝ մեծամեծ յուսով, ջերմ փափաքով, միայն մեր Լուսաւորչու հիմնարկած Հայոց Մայր Աթոռն տեսնելու դիտմամբ՝ հեռու վայրերէն գալեցի յուխտ և երկրպագութիւն այն այդ Սրբավայրին, ուր տեղ ոսք դրած է Հայոց ազգի հոգւոյ լուսատուն, հաւատով, յուսով և սիրով համբուրել այն սուրբ նշխարներն, որք ամփոփած պահպանում են այդ տեղ։ և ի՞նչ քաղաքագրծ հրաշք տեսի այդ տեղ, որ ահաւասիկ պատմեմ։

Երեք թիւն էր գեկտ։ ժամ հնգին երեկոյեան քանի մը վարդապետք և եպիսկոպոսք Վեհարանի դրան կանգնած խօսում էին։ յանկարծ մեր կողմից դուրս եկաւ Սահական անունով մի եպիսկոպոս դէմքն տալլայած, կերպարանքը փոխուած, էլ չը գիտեմ ինչո՞ւ այդպէս զայրացած, վրայ վազեց Յովհաննէս վարդապետի Աշտարակեցոյ և մի քանի հարուածքով ողբալի վարդապետին իսկոյն դեռին գլորեց և այդ միջոցին, տեսի որ նուիրական վերարն էլ ոտքերի տակ կը խաղար։ և զուցէ աւելի եւս սարսափելի տեսարան ներկայանար մեր աչքին, եթէ մեծի կանգնող պատուաւոր հոգեւորականաց բարեգութ խնամքն օգնութեան չը հասնէր անկեղծն։ Այս որ տեսի ուխտ գնալս էլ փոմնեցի և իմ ճանապարհս էլ անիծեցի։ տխուր դադմուն քով, դառն խորհրդածութեամբ և արտասուօք սիրտս լցուեցաւ։ Ես ինքս իրանս մոռացեցի թէ այսպիսի մի ժամանակ՝ երբ Կաթողիկոսական Աթոռն թափուր է, փոխանակ այդ եպիսկոպոսն սրբավայրի պատուոյ հետ՝ ե՛ւ ազգի ե՛ւ միաբանութեան պատիւ պահելու՝ ի՞նչպէս թոյլ է տալիս իրեն այդպիսի մի յանդուգն չարագործութիւն կատարելու։ Միթէ այդ եպիսկոպոսն չէ՞ կարդացած և անտեղեակ է Սրբազան Առաքելոց և Սրբոյն Գրիգորի ատաւածաբանի կանոններին, որ գրում են, թէ եպիսկոպոս խրատ և հարկանող և անարկու առ մեղացեալ հաւատացեալս կամ առ անհաւատս լուծցի՝ և եղիցի՝ նզովեալ։ Այդ էլ խո՛ անհաւատ չէ՞, այլ իւր եղբայրն է, իւր ընկերն է, իւր կարդակիցն է, մի վեղարի և մի վերարկուի տակ երկուքն էլ պատսպարուած։ Եւ միթէ մարդն էլ կարող է զայրանալն այնչափ կուրանալ, որ իւր ոսքի տակի եղածն չտեսնի և չմոռանայ թէ ի՞նչ ատոմանի վերայ կամ ի՞նչ տեղ կանգնած է։

Մեծարգոյ խմբագիր, ես չար մարդ չեմ։ հաւատացէք, որ սուտ չեմ գրում, այլ աչքով տեսածս եմ գրում։

Հրաւիրում եմ Սրբազան Սինոդականաց մարդասէր ուշն և մտադրութիւն այդ եղելութեան վերայ, որ չարագործն առանց պատժոյ չը մնայ։ Բայց որ ցաւալին է՝ «տանող պիտէր» թէ որպիսի՛ ահարկու բարկութեամբ և անհնարին զայրացկոտութեամբ լցուած էր Սուսարան ավրդապետ, որ գրչերն քանիցս ազատելի վարդապետի սենեակն էր դիմել՝ պատս մնացած վրէժն այնտեղ լուծելու համար և ո՛ զիտէ թէ ի՞նչ ձեւով և կամ ո՞րպիսի ահաւելի ցաւոք վերջանար զործը, եթէ բարեբաղդաբար վարդապետն երկիւղից ատոր չը նստեալ, այդ յոյսը ի դերեւ չը հանէր։

Եւ այս ամենը, ինչպէս լսեցի, երիս շաբ գիտնս պատճառով է եղած։ Ցաւալի վիճակ։ ՈՒԽՏԱՒՈՐ

Սուրբն Եպիսկոպոսն, որ հարուածել էր Յովհաննէս վարդապետին Աշտարակեցոյն, Ս. Սինոդից դատապարտվել է աքսորի երթնկու վանքը և ղրկուել է Ս. Էջմիածնայ մինչեւ կարգադրութիւնից։ Ս. Սինոդը բաւական ներողամտաբար է վարվել։

(Մեղու Հայոց ազգի)

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՎԱՂՏԵՄԱՐ ԻՇԽԱՆՆ Ի Կ. ՊՈԼԻՍ

Տանիմարքայի դահաժառանգ Վալտեմար արքայազունն ուրբաթ օրը Վեհ. Սուլթանին ներկայացած պահուն, իւր Օգոստափառ հօր Քրիստիան թագաւորին կողմէ Փրկի պատուանշանին մեծ ժապաւէնն ընծայեց Ն. Կ. Վեհափառութեան։ Իշխանն այս առթիւ պատչաճ բանախօսութիւն մ'արտասանեց, որում համառօտիւ պատասխանեց Ն. Կ. Վեհափառութիւնը, խնդրելով Իշխանէն որ իւր ջերմ շնորհակալիքն յայտնէ իւր Օգոստ. հօր։

Շաբաթ օր, Իշխանն և իւր սպայք՝ ընկերակցութեամբ արքունի թիկնապահ Ահմէտ փաշայի, այցելին Թոփ գաբուի պալատը, Ամյա-Սոֆիայի ևՍիւլեյմանիէի մզկիթները, Պին-Պիր Տիրեկի գեռատիպն և Պոլսոյ քանի մը շէնքերը։ Արքորդպետ Միւնիր փաշա և արքունի թիկնապահ Նիւսրեթ փաշա ևս քիչ վերջը Պոլիս անցան և ընկերացան Իշխանին։

Ն Բարձրութիւնը, Բերա, Շուէյա-Նորվեկիոյ դեսպանատունը վերադարձին, Բարձր. Մեծ-Եպարքոսն, Նախարարաց և պետական բարձրատիճան անձանց այցելութիւններն ընդունեց։ Սպա պալատական սպայք յաջակցեցին եկան իմաց տալ Ն. Բարձրութեան թէ հայկերդոյին յայտնի առաւ, այն է կիրակին թոյլատրած էր։ Հետեւաբար Իշխանը Տոլմա-Պահճէի պալատը գնաց, ուր արքորդպետ Միւնիր փաշա, յանուն Վեհ. Սուլթանին Օսմանիէի ականակուռ պատուանշանը կախեց Ն. Բարձրութեան կուրծքը։ Նըմանապէս երկրորդ կարգի Մէճիտիէ պատուանշանը տուաւ Ֆէլլը Նաւուն հրամանատարին և այլ և այլ կարգի պատուանշաններ միւս սպայից։

Այս արարողութենէն յետոյ, Իշխանն և իւր հետեւորդք իրիկուան դէմ Ֆէլլը շոգենաւը վերադարձան ուր գիշերն անցուցին։

* *

Կիրակի առաւօտ, պալատական սպայք փոքր շոգենաւերով գնացին առնուլ Իշխանն և Պէյլերպէյիի ծովեզերեայ գեղեցիկ պալատը տարին, զոր այցելէ յետոյ, ծովային պաշտօնատունն ուղեւորեցան։ Անտի՝ պալատական կառօք Օհլամուրի Բէշկը գնացին որ շքեղապէս պատրաստուած էր բարձրատիճան հիւրին համար։ Իշխանն ս.քանչանօք աչքէ անցուց կայսերական Բէշկին, որ զուարճագեղ բլրակի մը ստորոտն, անտառախիտ թփոց մէջտեղ կը կանգնի՝ Իրբև արեւելեան ճարտարապետութեան գեղեցիկ դաստակերտներէն մին, և անդ զովարար ըմպելիներ առնէ յետոյ, պալատականք և հրաւիրեալք Եբլտըզ գնացին և Իշխան արքունի պարտիզին այն Բէշկին, ուր անցեալ տարի բնակած էին Բատոֆ Իշխանն և Սթեֆանի Իշխանուհին։

Վեհ. Սուլթանը՝ նախարարաց և արքունականաց հետ, որոց ամենն ալ շքեղ համազգեստներ կը կրէին, այցելութիւն տուաւ Իշխանին, որ խորապէս դգամեալ էր իւր գտած այս համակրալից ընդունելութեան համար։ Կրնամ իսկ թէ Ն. Կ. Վեհափառութիւնն հրաւիրեր է Իշխանն որ մինչեւ չարթուս վերջը Կ. Պոլիս կենայ, և իւր այս փափաքն հեռագրաւ հաղորդել տուեր է անմիջապէս Ցանիմարքայի թագաւորին։

Արքունական այցելութենէն յետոյ, Իշխանն և իւր սպայք սակաւիկ մի հանգչեցան և պալատ գնացին, ուր Վեհ. Սուլթանն արժանավայել մեծարանօք ընդունեց զանոնք։ Ն. Կ. Վեհափառութիւնը քառորդ ժամու չափ Վալտեմար Իշխանին հետ առանձնակի տեսակցելէ յետոյ, իւր հիւրերը պալատան փառաւոր ճաշասրահն հրաւիրեց ուր արքայավայել սեղան մը պատրաստուած էր։

Վեհ. Սուլթանը սեղանին գլուխը բազմած էր, աջ կողմն ունենալով Վալտեմար Իշխանն և ձախ կողմն մայրաքաղաքիս Շուէյտ-Նորվեկիոյ դեսպան Պ. Տ'Էչրենոֆ, Մեծ-Եպարքոս Սալիտ փաշա, ներքին գործոց նախարար Լտհէմիտ փաշա և արտաքին գործոց նախարար Ասիմ փաշա։ Ն. Կ. Վեհափառութեան դէմը բազմած էին կայսերազուն Իշխանք, իրենց շուրջն ունենալով Սպարապետ Օսման փաշա, ծովային նախարար Հասան փաշա, Ալի Սայիպ, Նուսրէթի և Բիզա փաշաները, Կայսերական գանձուն նախարար Յակոբ փաշա, բժշկապետ Մավրոգէնի փաշա, Տրէյսէ փաշա, Հօպ փաշա, Վլուսա փաշա, և այլ պաշտօնականք։ Իշխանին հետեւորդ սպայք սեղանին մէջտեղը բազմած էին, պալատականաց առընթեր։

Ճաշին ժամանակ կայսերական նուագածուաց խումբը գեղեցիկ հատուածներ կը նուագէր։ Վեհ. Սուլթանը Ցանիմարքական Փրկի պատուանշանը կախած էր Իշխանն ալ Օսմանիէի ականակուռ պատուանշանը։

Սեղանէն յետոյ, հրաւիրեալք պալատին դահլիճներուն մէջ բաւական ժամանակ անցուցին, և գիշերուան ժամը 3 ին Իշխանը, դեսպանն և իրենց ուղեկիցք հրաժեշտ առին Վեհ. Սուլթանէն, ջերմ շնորհակալութիւն մատուցանելով այս համակրալից հիւրասիրութեան համար։

* *

Երէկ առաւօտ, Իշխանք՝ դեսպանաց այցելութիւններն ընդունեց, և միջօրէն յետոյ ինքն ալ այցելութիւն տուաւ Անգլիոյ, Ռուսիոյ և Ցունաստանի դեսպանաց, որոց վերահպանք խնամութիւն ունին Ցանիմարքայի այժմեան արքայական ընտանեաց հետ։ Իշխանը երեկուան մօտ դարձեալ Պոլիս անցնելով, քանի մը պատմական տեղեր այցեց։

Լուր կայ թէ Լորտ Ուսլսլի և Սուատանի Մեհմէտի համաձայնութիւն մը գոյացուցեր են, որուն համեմատ անգլիական զօրքերը պիտի կրնան անարգել յառաջանալ մինչեւ Խարդում։

Ռուսական բարեկարգութեան համար անցեալները կազմուած մատնախումբն իւր տեղեկագիրը մատոյց Բ. Դրան, որ զայն նկատողութեան առնէ յետոյ Վեհ. Սուլթանի վաւերացման պիտի մատուցանէ։

Օսմանլը լրագիրն, որ ժամանակէ մը ի վեր դադրած էր, երեկուրնէ սկսեալ վերսին կը հրատարակուի աւելի ընդարձակ դիրքով։

Կրթական, եկմտական և էփգաֆի նախարարներն բաղկացեալ մասնաժողովն՝ երեկ դարձեալ կրթական պաշտօնատան մէջ նիստ կազմելով, հէվալէներու խնդրոյն վրայ խորհրդակցեցան։

Եղեռնադատ ատենի դատարանին նորոգութիւնն, որ բաւական ժամանակէ ի վեր սկսած էր, այս օրերս ամբողջապէս աւարտած լինելով, այսօր ատենակալք հոն պիտի վերսկսին շարունակել իրենց պաշտօնք։

Օտար տերութեանց հողին վրայ բնակող Օսմանեան հպատակք ևս կը մասնակցին վերջին մարդահամարի դրծողութեանց, և հետզհետէ անոնց ցանկերը կը ղրկուին Օսմանեան հիւպատոսաց կողմէ։

Առեւտրական պաշտօնատան մէջ յանձնաժողով մը կազմուեցաւ Խնայողական անուանի համար նոր և աւելի կատարելագործեալ կանոնագիր մը պատրաստելու պաշտօնով։ Այս ծրագիր նախարարաց խորհրդոյ վաւերացման պիտի ենթարկի։

Կբսուի թէ մայրաքաղաքիս Սպանիական դեսպանատան ձեռամբ հանդանակութիւն մը պիտի բացուի ի նըպաստ Անտալուդիոյ վերջին աղետալի երկրաշարժէն վնասելոց։

Ըստ տեղեկութեանց Նեղոդոսի, Մատիանոս արշիդուքսն, որ Կ. Պոլիս պիտի դայ մնալու, մտադիր է եղեր երկամեայ միացման համար սպասուած կայսերական իրատէին եղելէն յետոյ ներկայանալ Վեհ. Սուլթանին։

Հեռագիրը կը ծանուցանէ թէ Հասան Ֆէհմի փաշա կիրակի օրը Լոնտրա հասեր է։

Ցունաց Ս. Պատրիարքն հետեւեալ հեռագիրն հաղորդած է Բարձր. Մեծ Եպարքոսին։

Քավալա, 16 դեկտ.

Քավալայի Քրիստոնեայ և Իսլամ բնակիչք քաղաքիս թաղապետական պաշտօնատան մէջ ի ժողով գումարուելով, ապդուապէս և բացարձակապէս հերքեցին Լավէյի և այլ հրատարակութիւններն ի մասին Պուլղարաց ապարքներուն ի Մակեդոնիա։ Իսլամ և Քրիստոնեայ վեց անդամէ խառն յանձնաժողով մը կազմեցին սոյն որոշումն։ Հրաւիրեալ ազգութեան, մետրապոլիտն և օտար տերութեանց ներկայացուցիչներուն հաղորդելու համար։ Յանձնախումբը պաշտօն տուաւ ինձ հեռագրաւ հաղորդել դայս կառավարութեան, Պատրիարքարանիդ միջոցաւ։ Կը խնդրեմ ձեր Սրբազնութենէն որ հաճիք հաղորդել դայս Բ. Դրան։ Մանրամասնութիւններն եւ հեռագրոյս օրինակը թղթատարով պիտի ստանաք։

Մեսրոպ Քաւալայի

ԲՍԱՆԹ

Ցառաջագոյն ծանուցեր էինք թէ Վեհ. Սուլթանն ամերիկեան նոր ջերհանները ապպարել տուաւ Նիւ-Եորքի գործարանաց։ Ն. Վեհափառութիւնն այս օրերս ալ հրամայեց որ արքունական դանձուն ծախիւք տան դեղեցիկ երիվարներ գնուին այդ ջրհաներուն լծուելու համար։

Թէրճէմանը հաղորդած կը ծանուցանէ թէ Շիլլիի և Ֆերրիվիզի կողմերը գտնուող անպարկեշտ տուներու մէջ մերթ ընդ մերթ ոճրագործութիւնք տեղի ունենալուն համար, Բերայի ոստիկանութիւնն ուղեր է պարպել այդ տուները, ոակայն վարձակալք օտար հպատակ լինելուն պատճառաւ կընդդիմանան, և այժմ դեսպանատունք կը միջամտեն։

Մայրաքաղաքիս գերմանական դեսպանատան Լորի անուն պահակ շոգենաւն ուրբաթ գիշեր մեկնեցաւ Վոսֆորէն Ափրիկէի ծովեզերքներն երթալու համար։

Ցիշեալ շոգենաւը Մալթայի առվեւ հրահանգի պիտի սպասէ գերմանական կառավարութենէն։

Մօտերս Փիլիպէի մէջ ֆրանսերէն լեզուաւ նոր թերթի մը պիտի հրատարակուի, որոյ ծրագիրն է գաւառին շահերը պաշտպանել։ Տեղւոյն Պուլղար լրագիրք կը հրատարակեն Մաքեդոնիէ Կլաս (Ձայն Մակեդոնիոյ) լրագրի ծրագիրն։ այս թերթի արդէն սկսած է երեւիլ Սոֆիայի մէջ։

Այս օրերս սիպերիական ցուրտ մը կը տիրէ Արեւելեան Բումելիի գաւառին մէջ, և ամեն կողմ ձիւնով ու սառոյցներով ծածկուած է։

Դատական նախարար Հասան Ֆէհմի փաշա մայրաքաղաքէս մեկնած ժամանակ ծանրագին ոսկի ժամացոյց մը ընծայեր է Լոյտի ընկերութեան Սաթուրնոյ շոգենաւուն նաւապետին որ զինքը Վառնա փոխադրեց։

Բերայի հայ-հռոմէական վարժարանաց ի նպաստ՝ քանի մը երեւելի տիկնանց կողմէ կազմուորեալ վիճակահանութիւնն, որ մեծ յաջողութեամբ պակեցաւ, կը փակուի այսօր կամ վաղը։

Այս առթիւ Թարիք կը պատմէ թէ քանի մը ճարտար գողեր յայսոքեր են վիճակահանութեան կեղծ տոմսեր պատրաստել, և բաղմութեան մէջ սըպրդելով, յարմար վայրկեանի մը այս կամ այն նիւթը պահանջեր են իրենց ներկայացուցած տոմսակի թուոյն համեմատ։ Այս կերպով բաւական արժեքաւոր նիւթեր վերցուեր են։

Այսօրուան Թուրք լրագրաց մէջ բաղմաթիւ գողութեանց դէպքեր կը պատմուին՝ մայրաքաղաքիս զանազան թաղերուն մէջ պատահած։

Տեր.բոսի ջրի ընկերութեան առաջին աղբիւրին բացումն, որ այս շաբաթ օր հանդիսաւոր կերպիւ տեղի պիտի ունենար Թէփէ-Պաշիի պարտիզին մէջ, վաղուան կամ հինգշաբթի աւուր մը։նաց։

Այս կիրակի գիշեր յանդուգն գողութիւն մը տեղի ունեցաւ Բերայի մէջ։ Պ. Ժիլպէր տէ Վուազէն կոմսն և իւր տիկնին իրենց Լեհ վոզոցի տունէն դուրս կ'ելնէին, երբ զինուորականի հագուստով երեք մարդ զէն ի ձեռին անոնց վրայ յարձակեցան, կոմսին կոկորդէն սեղմեցին և դաշոյնով մ'անոր հանդերձները պատռելով՝ ժամացոյցը, քսակը, շղթան և այլն յափշտակեցին և փախան անարգել։

Բերայի կայսերական դիտարանն հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդէ մեզ։

Ցունուար 5/17ի առաւօտուն, Քիսս կղզւոյն մէջ երկրաշարժի ուժգին ցնցում մը տեղի ունեցաւ։ և վեց վայրկեան յետոյ, դարձեալ ցնցում մը, ստորերկեայ որոտումներով։ Նոյն օրն, իրիկուան մօտ, երրորդ ցնցում մ'ալ զգացուեցաւ, բայց այս անգամ աւելի թեթեւ։

Մայրաքաղաքիս եկմտական քննիչ Մուսթաֆա Նայիլի էֆէնտի կնոջ տակառաառեւտրական նախարարութեան մնտուկը։

Քաղաքապետութիւնը մեծ քանակութեամբ կանգեղներ ապսպրեց Պոլսոյ դիպուոր թաղերու լուսաւորութեան գործածելու համար։

Ցայտնի է թէ գաւառաց դատարանք ըստ օրինի կազմուած են նախագահէ մը և երկու դատաւորէ։ երբ դատաւորներէն մին բացակայ գտնուի, առաջին քարտուղարը կը փոխանորդէ նմա։ Բայց չատ անգամ կը պատահի որ դատաւորաց մին դատի մը քննութեան զբաղելով՝ չկրնար մասնակցիլ տրուած վճիռներուն, և դատարանն յաճախ նիստ չընելու կը հարկադրի։

Իրաց այս վիճակին մէջ, որ ստէպ կը պատահի։ ի դատառս, դատական նախարարը՝ Բ. Դրան հաւանութեամբ՝ որոշեց օգնական դատաւորներ կարգել գաւառաց դատարաններուն մէջ, և այս իմաստով չրջաբերական մը ղրկուեցաւ Թուրքիոյ քաղաքային և դատական իշխանութեանց։

Ֆրանսական դեսպանատան Թարապիոյ ամբասնոցին պարտիզպանապետն որ հայ երիտասարդ մ'էր՝ Պետրոս Բորթուգալ օղլու, գրեթէ երկու շաբաթէ ի վեր անյայտ եղած է և հետքը չէ գտնուած ընաւ։ Կը կարծուի թէ խեղճ երիտասարդն ոճրի մը զոհ գնացած է։

Դեկտ. 27 ին հինգշաբթի գիշերը, յիշեալ երիտասարդը Թարապիոյ մէջ գինետուն մը կ'երթայ, և թէպէտ հոն գտնուողները շատ կ'ուտիպեն որ խըմէ, բայց նա չուզեր բմպելիք առնուլ։ փիչ մը նստելէ յետոյ կը մեկնի, և այն գիշերէն ի վեր երեւան եկած չէ։ Այս կարստեան վրայ զանազան զրոյցներ կը չրջին։

Առ հասարակ կը կարծուի թէ հայազգի պարտիզպանը նախանձու զոհ գնացած է, վասն զի ֆրանսական դեսպանատան պարտիզպանապետի պաշտօնն իրեն յանձնուած ժամանակ, օտար պարտիզպանք ճանաչուած լինելով, անոնց զայրոյթը գրգռուած էր իրեն դէմ։ Մանաւանդ դեսպանուհին՝ Տիկին տը Նոայլ՝ մասնաւոր համակրութիւն մ'ունէր նորա վրայ, և թէպէտ քանի քանի անգամներ չարամտամտութիւններ լսեց, բայց ինք անձամբ քննելով տեսաւ որ անմեղ և ամանկանն ալ աւելցուց։ Գինետունէն մեկնելէն յետոյ, Թարապիոյ նաւամատոյցը գտնուած Պանդոսիոն մարդիկը լսեր են անոր ձայնն, երբ կամարին տակէն կանչեր։ վայրկեան մը վերջը սրարշաւ կառք մը անցեր է նոյն ճանբէն, և չդիտցուիր թէ կառքին մէջ նաեւ ինչ մեկը դուրս ելնելով զարկեր ծովը գլորեր է զՊետրոս Աղան, թէ ոչ՝ զայն յափշտակելով կառքը դրեր տարեր են։

Ըսողներ ալ կան թէ դեսպանատան մէջ օրիորդի մը սիրահարած լինելով, առեւանգեր է զայն։ ոմանք ալ կ'ենթադրեն թէ ուրիշ գործի մը ձեռնարկած լինելով, յանակնկալս մեկնած է Թարապիոյէն, և թէ դեկտ. 30ին կիրակի օրը գինքը տեսնողներ եղեր են Բերայի մէջ։

Ինչ և իցէ, ոստիկանութեան խուզարկութիւններն անտարակոյս պիտի լուսաւորեն այս տարօրինակ դէպք։ Առ այժմ չորս հոգի ձերբակալուած են, որոց մին հայ գտնուելէն մէ։

Ֆրանսական դեսպանատունը ծանոյց զայս իրողութիւնն Բերայի ոստիկանապետ Արիֆի պէյին, որ ոստիկանութեան խորհրդական Պ. Պոնէնի հրամայեց խիստ խուզարկութիւն մը կատարել։ Մինչեւ ցարդ քանի մը մարդիկ ձերբակալուեցան, բայց ոճրագործաց հետքը գտնուած չէ տակաւին։

Ֆրանսական դեսպանատունը մեծ կարեւորութիւն կուտայ այս գործի, և ամեն օր տեղեկութիւն կ'ստանայ կատարուած քննութեանց վրայ։

Անցեալները տեղի ունեցած ալեկոծութեան միջոցին Ղնասեալ անգլիական շոգենաւ մը, որ արքունի նաւարանին մէջ կը նորոգուէր, այս օրերս ջուրը պիտի իջնէ։

Խաղիւղի կողմը բնակեալ տէմիրճի Ահմէտ անուն թուրք երիտասարդ մը տարիէ մ'ի վեր սիրային յարաբերութիւններ ունէր նոյն թաղին մէջ բնակեալ Այա անուն մանկամարդ և գեղեցիկ հրեուհւոյ մը հետ, և կը հրապուրէր զայն ամուսնական խոստումներով։ Այս կիրակի իրիկուն Ահմէտ կը յաջողի խաբելով իւր հետ առնուլ զԱյան և Բերա տուն մը տանիլ ուր գիշերը միասին կ'անցուցնեն։ Առաւօտուն հրեուհին արթնանալով, կը տեսնէ որ հեռացած էր քովէն սիրահարը զոր նոյն գիշերէն յետոյ իբր իւր ամուսինը նկատելու իրաւունք ունենալ կը կարծէր։ Ցուսահատութիւնը կը տիրէ խեղճ աղջկան վրայ, որ ինքզինքը լքեալ և խաբուած տեսնելով, առաւօտուն կանուխ միտնակ Աղամ-Դարու կիրճէ և կամուրջէն ինքզինքը ծովը կը նետէ՝ կենացը վերջ տալու հաստատ որոշմամբ։

Սակայն մօտէն անցնող նաւակի մը նաւավարը զայս տեսնելով, կը փութան, կազատեն հրեուհին և Դալաթիոյ պահականոցը կը տանին նուաղեալ վիճակի մէջ։ Հոն աղջիկն խելքը գլուխը գալով, կը պատմէ ամեն ինչ, և կը յայտարարէ որ եթէ Ահմէտ չամուսնանայ իւր հետ, դարձեալ ի գործ պիտի դնէ իւր անձնասպանութեան որոշումն։

Ոստիկանութիւնն երիտասարդը փնտռելու ետեւէ է։

ՏՕՐԹԻՕՐ ՎԱՀՐԱՄ Ց. ԹՈՐԴՈՄԵԱՆ

Վ Կ Ա Յ Ե Ա Լ

ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԷՆ ՓԱՐԻԶՈՒ

Նոր եկած լինելով Փարիզէն, պատիւն ի ծանուցանել Արդյ հասարակութեան՝ որ առ այժմ իւր ընդունելութեանց սենեակն որոշած է, Իսկիւսար, Սելլսիէ, Ս. Խաչ եկեղեցւոյ փողոցը թիւ 1 Ղուկասեան Նշան էֆէնտիի դեղատանի վրայի տունը՝ ուր իրեն դիմող հիւանդները կընդունի, ամէն օր բացի կիրակէէն, ժամը 7 էն մինչեւ 9, ուրբաթ օրերը ձրի լինելու պայմանաւ։

Վիրաբուժական և ծննդաբերական պարագայներու մէջ նաեւ գործելու պատրաստ է։

ՑԱՑՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Բնիկ Կէյլեցի և ժամանակէ մ'ի վեր Նիկոմիդիա բնակող Գրիգոր էֆ. Աթանասեան, ներկայ դեկտեմբեր անոյ տասնեւչորրորդ օրը մեռած ըլլալով, ով որ հանգուցելոյն վրայ առնելիք և կամ որևէ հաշիւն ունի, պարտի ներկայ յայտարարութեան թուականէն սկսեալ մինչեւ երեսուն եւ մէկ օր իրենց պահանջքը կամ հաշիւը հաստատող մուրհակ կամ տետրակ ի ձեռին ներկայանալ Նիկոմիդիոյ մէջ բնակող հանգուցելոյն ժառանգորդաց։ յիշեալ պայմանաժամին ներկայացեալ հաշիւները մաքրուելով հաստատեալ պարտքերն հանգուցելոյն ստացուածքէն վճարուելէն ետքն, յաւելուածը ժառանգորդաց մէջ պիտի բաժնուի։

Ուստի, նոյն պայմանաժամէն վերջ ներկայացեալ պահանջատէրք չընդունելով այս մասին ժառանգորդք որևէ պատասխանատուութենէ ազատ մնալու համար ներկայ յայտարարութիւնս կը հրատարակեն։

Հաճբարձոմ Գ. Աթանասեան

Ցակոբ Գ. Աթանասեան

Իզմիտ 23 դեկտ. 1884

ԱԶԳ

Գրիգոր էֆ. Սինապեան և Գարուսատ էֆ. Դուլումճեան, փաստաբանք վկայեալ Փարիզու իրաւագիտական Համալսարանէն, հաստատած են իրենց գըրասենեակն ի թիւ 7. 8. Իզմիրլի օղլու խան Գալաթիա։

ՀԵՌԱԳՐԱԼՈՒՐՔ

ԱԺԱՆՆՍ ՀԱՎԱՍ

Փարիզ, 16 յունվար

Թուրքիոյ Ֆրանսական հիւպատոս Պ. Շամբուանօ՝ Իպմիրի Ֆրանսական ընդհանուր հիւպատոս անուանեցաւ վախճանեալ Պ. ամ Բէյլիսիէ տեղ։

Քանի մը լրագիրք կը հաւատան թէ ծովային գործոց և գաղթականութեանց նախարար Բէյլրոն ծովակալն որոշած է հրաժարական տալ, եթէ, ինչպէս զրոյց կը լսուտրի, գաղթականութեանց գործերն առեւտրական նախարարութեան յանձնուին։

Թունիզիոյ վերջապէսին պատուիրակն, որ վերջերս Ֆրանսա եկած էր յարաբերութեան մտնելու Ֆրանսական կառավարութեան հետ, ամսոյս 20ին Որտայէն նաւ կը նստի Թունիզիոյ վերադառնալու համար։ Այս այցելութեան վրայ, Ֆրանսական պատուիրակութիւն մը պիտի զրկուի ընդհանուր թունիզիոյ։

Փարիզ, 17 յունվար

Պ. Լոմոնտ Ապու մեռաւ այս գիշեր։

Նիւ-Եորք, 17 յունվար

Բիթսպուրկի սնանկութեանց պատճառաւ Նիւ-Եորքի Պրոսպին մէջ ծագած յուզումն հանդարտեցաւ։

Աթէնք, 17 յունվար

Հասարակաց պարտէզի մը պահպանն ոստիկանը թշնամանք և բռնութիւն ըրած լինելով անգլիական գործակատար Պ. Նիքոլսընի, պատերազմական նախարարութիւնն երկամսեայ բանտարկութեան դատապարտեց զայն և ջնջեց զինուորական ցանկէն, իրեն վերադարձնելով նաեւ ոճրագործ ատենին յանձնել զայն։

Դէպքն ուրիշ ելք չպիտի ունենայ։

Բեռլին, 18 յունվար

Կայսերական հրովարտակաւ, Իկնաթիէֆի զօրավարն Արեւելեան Սիպերիոյ առժամանակեայ ընդհանուր կառավարիչ անուանեցաւ։

Փարիզ, 18 յունվար

Հասան Ֆէհմի փաշա այս առաւօտ մեկնեցաւ ի Լոնտրա։

ԴՐԱՄԱԿԱՆ

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՊՈՐՍԱ

Ղալաթիա, 6 Յունվար

ԸՆԹԱՑՔ ՓՈԽԱՆԱԿԱԳՐՈՅ

ամիս Լոնտրայի վրայ (պանքայի)	.....	110 3/8
3 » » » (վճռելիկն)	.....	110
3 » Բարիզ » (պանքայի)	.....	22 90
» » » (վճռելիկն)	.....	22 97 1/2

ԸՆԹԱՑՔ ԱՐԺԵԹՂԹՈՅ

Օսմանեան Քոնսոլիտ

Երէկ երեկոյ գոցուեցաւ	գ.կն.	8 34
Պօրսային գոցուելէն վերջը	»	8 34
Բերայի մէջ	»	— —
Առաւօտուն բացուեցաւ	»	8 33
Բարձրագոյն գին	»	8 33
Նուազագոյն	»	8 33
Կէս օրին	»	8 33
Իւնիֆիտ Եգիպտական (Գ. Կ.)		71 2 1/2
Երէկ երկեկոյ գոցուեցաւ		71
Բերայի մէջ		— —
Այս առաւ. բացուեցաւ Գ. Կ.		70 37 1/2
Կէս օրին		70 37 1/2
Հէվալէսիզ		12 1/2
Բէյօր գոնսոլիտէ		—
» իւնիֆիտէ		—
Փոխառութիւն 1863	.....ֆր.	74
» 1865	..... »	55 50
» 1869	..... »	48 50
» 1873	..... »	24
Պոն տու Թրէզոր	.....Սնդ. Լ.	20 75
Բուլգարիի երկաթուղի	.....ֆր.	45 25
Օպլիկասիոն տը Բրիօրիթէ	..... »	—
ԲամՇեթուղի Լաւրիօմի	..... »	68

ԲԱԺՆԵՏՈՒՄՔ

Սօսիէթէ ժէնէրալ	(Գ. Կ.) Անգլ. Լ.	3 15
Քրէտի ժէնէրալ	» » Օսմ. Լ.	6 30
Պանք տը Գոնս	» » »	5
Սօս. Շանմ է վալէօր	» » Օսմ. Լ.	3 15
Թրամուէյ	» » »	262 1/2

ԸՆԹԱՑՔ ԴՐԱՄՈՅ

Օսմանեան ոսկի	դրշ.	100
20 ֆրանկոց	»	87 31
Անգլիական ոսկի	»	110 22
Բօլ Խբէրիալ	»	90 40
Բրիսիզ	»	51 15
Ռուպլի թղթադրամ	»	8 67
» արծաթ	»	89 40
Ֆիորին	»	9 2
Մէճ. արծ. (տարբ.)	»	108 3
Վիեննոյ	»	102 35
Հինգնոյ	»	102 35
Մէթալիք	»	99
Պրինձ	»	780
Թղթադրամ	»	3000

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊՈՐՍԱ

Լոնտոն, 19 Յունվար ժամ 5 վայր. 15 երեկոյ

Անգլ. քոնսոլիտ գոցուեցաւ	.....	99 13/16
Օսմ. » բացուեցաւ	.....	16
» » գոցուեցաւ	.....	15 7/8
Օսմ. փոխառութիւն 1863	.....	11 1/8
» » 1869	.....	9 7/8
» » 1871	.....	68
» » 1872	.....	19
» » 1873	.....	8 5/8
Փոխառութիւն	1877	81
Պանք Օթոման	.....	13 7/8
Ռուսական փոխառ. 73 (գ. կ.)	.....	95 7/8
Եգիպտական միացեալ (իւնիֆիէ)	.....	64
» առանձն. (բրիմիէֆիէ)	.....	86 7/8
Տպրաս Սանիէ	.....	62 1/4
Տօնանիալ (փոխառ. Բօչիրա)	.....	86
Հունգարական պարտաթուղթ 1877	.....	—
Փոխանակութիւն Բարիզի վրայ	.....	—

Վիեննա, 19 Յունվար ժամ 10 վ. 30 երեկոյ

Փոխանակութիւն Լոնտոնի վրայ	.....	124 10
Օսմանեան երկաթուղի	.....	22

Բարիզ, 19 Յունվար ժամ 3 վայր. 45 երեկոյ

Յէռնական Ռանթ 4 1/2 %	.....բաց	109 87 1/2
» » 3 %	.....բաց	79 77 1/2
Օսմանեան քոնսոլիտ բացուեցաւ	.....	16 20
» » գոցու. (գ. կ.)	.....	16 15
» » 1865	.....	57
» » 1869	.....	49
» » 1873	.....	44
Օսմանեան երկաթուղի	.....	45 50
» Բէյի բաժնեթուղթք	.....	511 25
Պանք Օթոման	.....	601 25
Գրէտի Լիոնէ	.....	538 75
» Ֆոնսիէ (գ. կ.)	.....	1320
Բաժնեսոմ Լիոնի (գուբ. կար.)	.....	1250
Սուէզի ջրանցք	.....	1845
Ռուսական 5 % 1877ի (գ. կ.)	.....	—
Իտալական Ռանթ (գ. կ.)	.....	97 30
Եգիպտական միացեալ գոց	.....	325 1/8
Սպանիական (արտաքին) (գ. կ.)	.....	60
Բրիօրիթէ թիւրք	.....	395
5% Հելլենական (գ. կ.)	.....	343 75
Զէք Լոնտրայի վրայ	.....	25 33

ՊԱՏՄԱԿԱՆ

ԽԱՄՍԱՅԻ ՄԷԼԻՔՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

1600—1827

Ե.

Այցելութիւն Օրիի առ Մէլիքս։ —Առաքելութիւն Օրիի ի Պարսիկս։ —Հռոմայ դեսպան մը։ —Մուսաբէկեանց հարուածներն առ Հայս։ —Օրիի պատգամաւորութեան գրած ընդունելութիւնը Շահին կողմանէ և կատարած դերը։ —Վերադարձ Օրիի ի Ռուսաստան։ —Մեծին Պետրոսի խոստումներն։ —Օրիի մահը։ —Մինաս վարդապետի դերը։ —Պարսկաստանի քաղաքական կացութիւնը։ —Հայոց և Վրացւոց միաբանութիւնը։ —Դաւիթ-Բէկ կը կարգուի հրամանատար։ —Կարնոյ բաշային պահանջած բացատրութիւններն և Օսմանեան բանակայ յառաջ խաղալը։ —Մէլիքներու վճռագիր։ —Մեծն Պետրոս կը շարժի։ —Միացեալ բանակաց պատերազմութիւնք։ —Պատանք։ —Պատերազմը Մեծին Պետրոսի։ —Դրաւումն պարսկական նահանգներու ի Ռուսաց։ —Անցեալէն դաս։

Մեր նախորդ յօդուածին մէջ տեսանք թէ 18 դ. դարու սկիզբները Ղարաբաղի Մէլիքներն իրենց աչքերը յառած էին Ռուսաց կայսեր՝ Մեծին Պետրոսի վրայ։ Մէլիքներն ի ժողով կը գումարուէին Գանձասարու վանուց մէջ և հնդկաստանցի Իսրայէլ Օրի կ'երթար Պարսկաստան, այդ երկրի կացութեան մասին լիակատար տեղեկութիւններ հաղորդելու Ռուսաց կայսեր։ Շարունակենք անտի ուր որ ձգեցինք։

Իսրայէլ Օրի Պարսկաստան երթալէ առաջ հարկ անհրաժեշտ կը համարի այցելել Մէլիքներու, ի մտոյ ծանօթանալ անոնց պատրաստութեանց և խրախուսել զանոնք ու առաւել ևս դրդռել ընդդէմ Պարսից, եթէ երբեք կարօտ էին խրախուսանաց և դրդռմանց։ Այս պարտականութիւնը կատարելէ զկնի Օրի կը մեկնի ի Պարսկաստան։ սակայն կարծուածին չափ դիւրին գործ չէր այն ատենները պաշտօնական դեսպանութիւն մը ստանձնել Շահին երկիրներուն մէջ։ Իսրայէլ Օրի կարող չէր իւր նպատակին հասնիլ եթէ ի սկզբան ներկայանար ի Սպահան իբր մի պատգամաւոր Ռուսաց կայսեր։ Նոյն իսկ ի Սպահան մնալն անգամ դուցէ անկարելի լինէր։ Հնարամիտ Հայը մտածեց՝ այս դէպքերուն Հայոց յաղթելու համար՝ անմեղ խաբէութիւն մ'ընել։ Օրի կը ճանաչարհորդէր իբր Հռոմայ Աթոռոյն նուիրակն որ Ս. Պետրոսի օրհնութիւնները կը տանէր ի դիմս Ս. Պապին առ ինքնակալն Պարսից։ Թեղճ Պապը չէր կարող մտաբերել թէ յանուն իւրեն ի՞նչ խաղեր կ'ուզէր խաղալ մի Հայ, և ոչ իսկ կարող էր այդպիսի եղելութիւն մը իմանալ։ Իսկ Պարսից Շահը կարող էր միամտաբար ընդունիլ պապական պատուիրակութիւն մը։ Պապական պատուիրակութիւն մը քաղաքական նպատակ չէր կարող ունենալ։ Ո՞չ ապաքէն Ս. Պապը կը ճանչցուէր այլակրօն աշխարհաց ինքնակալներէ իբր լոկ Բ.ԱՌՆԷ-Է ԷՐԷՆԷՐԻՆ ԷԷԿԷԼԷՍԻԱ, այսինքն «Խունկ տուողներու ընդհանուր հրամանատար»։ Երբ ոչ-քրիստոնեայ ինքնակալ մը նամակ գրէր առ Ս. Պապն, որոյ հեղինակութիւնը տարբեր էր ներկայ ժամանակներէս, կը բաւականանար նամակին վերնագիր դընել. Է՛Ն ԷՔՆԷ-Է ԷՐԷՆԷՐԻՆ ԷԷԿԷԼԷՍԻԱ։ Այլ է խունկի հոտ, այլ է վառօգի հոտ։ և ի հարկին՝ առանց ո և է անպատեհութեան՝ Պարսից Շահը կարող էր, եթէ իրեն հաճոյ թուէր, Ս. Պապի նուիրակը ցցի զարնել Սպահանի հրապարակին վրայ։ Ուրեմն Իսրայէլ Օրի այդ մասին ո և է դժուարութեան չէր կարող հանդիպիր։ Բայց դժբաղդաբար ի հաշիւ չէր առած մի նախկին Հայ, Մուսաբէկեան Հուսէին Խան՝ որ այն ժամանակ կառավարիչ էր Շամախու։ իսկ նորա եղբայր Մէհմէտ-Ղուլի Խան նոյն ժամանակ յԵրեւան Պարսից փոխարքայ էր։ Մուսաբէկեանք մեծ վնասներ կը հասցնէին իրենց նախկին կրօնակից ամէն ձեռնարկներուն։ Ղուլի Խան դատապարտեց ծանր տուգանաց Ս. Էջմիածնայ վանքն, վասն զի կը կասկածէր թէ՝ Աստուածատուր Կաթողիկոս գաղտնի կը բանակցի Վրաց իշխանութեան հետ պարսկական լուծը թօթափելու միջոցներուն վրայ։ Իսկ Շամախու Խանը կը փութայ հաղորդել Շահին թէ կեղծ է այն պատգամաւորութիւնը՝ որ յանուն Պապին կ'ուզէ իրեն ներկայանալ։ ո՞չ այլ ինչ է այդ, բայց եթէ հայկական լրտեսութիւն մը, որոյ նպատակն է որոնել այն միջոցներ՝ որք հնարաւոր պիտի ընծայեն պարսկական իշխանութեան կործանումը և հայկական ձգտմանց իրականացումը։ Վրդովեալ Շահը կը մերժէ հետեւաբար ընդունիլ «Պապին դեսպանութիւնը»։ բայց Օրի ճարտար ու վարպետ դիւանագէտ մ'է, և երբ կը յաջողի ոտքն ի Սպահան դնել՝ այնուհետեւ գործը կը դիւրանայ։ կը յաջողի փարատել Շահի տարակուսանքն, Սպահանու մէջ գտնել փառաւոր ընդունելութիւն և Պաբսիկներն ապահոյցնել Ռուսաց բարեկամութեան մասին։

Խորամանկ Հայը կը խարէ խորամանկ Պարսիկը, կը ձեւանայ ամենայն ջերմ բարեկամ և կ'անցուցնէ տարիներ ի Սպահան։ Օրի բնակարար անգործ չնստիր, կը փառաւէ այն ամէն յանձնարարութիւններն զորս Ռուսաց կայսրն բրած էր նմա. կը յաջողի հաւաքել Կայսեր ցանկացած ամէն տեղեկութիւններն և կ'ուղարկէ զանս Ռուսաստան իւր ընկեր և գործակից Մինաս վարդապետին, զորս նա ալ կը ներկայացնէ Կայսեր։

Երբ Օրի կատարեց իւր ստանձնած պարտականութիւնները, այլ ևս հարկ չտեսաւ երկարել իւր բնակութիւնն ի Պարսկաստան և պատրաստուեցաւ վերադառնալ ի Ռուսաստան։ Շահը չատ սիրած էր զՕրի և այս ալ օգուտ քաղած էր այդ սերէ, որպէս զի կատարեալ բարեկամութիւն մը հաստատէ Պարսից և Ռուսաց միջև։ Երբ Օրի կը մեկնէր Սպահանէն, Շահը կը յանձնէր նմա մեծամեծ արժէք ունեցող ընծայներ վասն Ռուսաց կայսեր։

Մեծն Պետրոս չատ ուրախ եղաւ Օրիի ի ձեռս բերած յաջողութեանց համար։ Ի՞նչ վարձատրութիւն կարող էր տալ նմա, եթէ ոչ դիւրացնել նորա հայրենասիրական ըղձից կատարումը։ Կայսրը խոստացաւ Օրիի՝ տալ նմա 40,000 զօրք, որպէս զի՝ միացած Մէլիքներու հետ՝ իրագործեն իրենց նպատակը։ Իսկ Շահի կողմէն բերած ընծայներու մասին Կայսրը յանձնարարեց Օրիի որ այդ ընծայներու գումարը յատկացնէ բանակին պիտոյիցը համար։ Բայց Օրի՝ ազնիւ մարդու և վեհանձն Հայու հոգւով կը պատասխանէ Կայսեր թէ Հայերն ո՛չ տակի կարօտ են, ո՛չ զինուորի. զօրք ունին և դրամ, օրքան պէտք լինի կը պատրաստեն. իրենք միայն կը փափագին որ Կայսրը իւր հովանին և իւր հզօր աջակցութիւնը չնորհէ իրենց։

Լի յոյսով և եռանդով՝ Օրի կը ձեռնարկէ նորանոր աշխատութեանց։ Բայց նախախնամութիւնն այլ անօրինութիւն ըրած էր. Օրի կարող չպիտի լինէր տեսնել իւր ցանկութեանց կատարումը։ Կայսրը նորանոր յանձնարարութիւններ կ'ընէ ճարտար Հայուն, և երբ Օրի կ'անցնի Հաշտարխանէ, անդ կը հիւանդանայ և կը վախճանի իւր հետ գերեզման տանելով իւր բոլոր ևրարդերն ու ցանկութիւնները։ Բայց մեծ հայրենասիրի մը ձեռնարկը երբ կը համապատասխանէ ընդհանուր ազգին ցանկութեան, այդպիսի ձեռնարկ մը չուտ չվախճանիր։ Օրիի սկսած գործը չմեռաւ։

Օրիի ընկեր ու գործակից Մինաս վարդապետ կ'աշխատեր ամենայն եռանդեամբ։ Նա ընտրուած էր այն ժամանակ Առաջնորդ Ռուսաստանի Հայոց, բայց աղօթելու և պատարագ մատուցանելու ժամանակ չէր կարող դանել. զբաղած էր բոլորովին քաղաքական գործերով։ Մինաս վարդապետ հասատատած էր լաւ «ոստիկանութիւն»մը. իւր լրտեսներն ամէն կողմ սփռուած՝ կը հաղորդէին իրեն լիակատար տեղեկութիւններ։ Իւր գործակատարներն արժանացած էին Կայսեր կողմանէ մեծամեծ վարձատրութեանց։

Պէտք է խոստովանիլ թէ Պարսկաստանի այդ ժամանակի կացութիւնը նեղելի կ'ընէր Հայոց ամէն մեծ յոյսեր տածել։ Շահ-Ցուսէինի կառավարութիւնը չատ թոյլ էր և թշնամիք անարգել կը խուժէին յամենուստ Պարսկաստանի վրայ։ Կովկասեան լեռնականները կ'ասպատակէին պարսկական Հայաստանը մինչեւ ի Լիճն Սեւան, մինչեւ ի գետն Երասխ։ Իսկ Ռուսք առիթէն օգուտ կը քաղէին տիրելու Կասպից ծովեզերաց. մեծ հոգ չէին ըներ Հայոց վրայ մտածելու։

Բայց այսու հանդերձ Հայք չէին յուսահատած. իրենց պատուիրակները կը զրկէին Ռուսաց կայսեր։ Վրացիք ևս նոյն ժամանակ կը դիմէին Մեծին Պետրոսի նոյն օրինակ խնդրանօք։ Վրաստան այն ատեն Օսմանցւոց ձեռքն էր։ Կայսրը կը խրատէր երկու ազգերն ալ որ միանան և միաբանաբար որ ինքն ալ անձամբ պիտի դար այն կողմերն, որպէս զի այցելէ այն երկիրներուն զորս Ռուսք գրաւած էին Պարսիկներէն։ Կայսրը յաջողութիւն կը խոստանար իրենց։

Հայոց և Վրացւոց ուրախութիւնը անսահման էր. երկու ազգերու աղգեր սկսակիցներ էին և հզօր կայսր մը իրենց պաշտպանն ու զօրավիդն էր։ Ղարաբաղի Մէլիքները կը դիմէին Վրաց թագաւորին և կը խնդրէին ինքնամեծ ուղմագէտ, հմուտ, ընդունակ զօրավար մը իրենց ընդհանուր հրամանատար։ Թագաւորը կ'ընտրէ այս պաշտօնին հայազգի Դաւիթ Բէկը։ Դաւիթ Բէկ կուգայ Ղարաբաղ 1722 թուին։ 60,000 զօրականք կը մտնեն դրօշակի ներքեւ։ ընդհանուր հրամանատարը կը կարգէ նոյա զօրապետներ, որք են Մէլիք-Աւան-Խան և Մէլիք-Աւան-Միրզա։ Իսկ ընդհանուր հրամանատարը կ'երթայ Ղափանի նահանգը Զանգեզուր կոչուած տեղը, որ իշխանին հայրենիքն էր։

Բայց այս չարժումներն անտես չէին կրնար անցնիլ օսմանեան բաշային, որ կը նայեր ի Կարին։ Բայց բացատրութիւններ պահանջեց Ղարաբաղի հայ զօրքերու հաւաքման մասին. Դաւիթի հարկ չտեսաւ այլ եւս գաղտնի պահել իւր նպատակը, վասն զի պատրաստութիւններն ահագին էին և Ռուսաց խոստումներն ապահովիչ։ ուստի ընդհանուր հրամանատարը պատերազմի յայտարարութիւնը գրեթէ ըրաւ։ Դաւիթ Բէկ պատասխանեց թէ այդ ամէն պատրաստութիւնները կը տեսնուին Պետրոս կայսեր հրամանով։ Այն ինչ այս յայտարարութիւնը կը լինի, օսմանեան բանակները կ'արշաւեն պարսկական հողը և կը տիրապետեն Երեւանէն մինչեւ Դաւրէժ, որպէս զի արգելուն Ռուսաց ձեռնարկները։

Օսմանեան յաղթանակաց առաջ Մէլիքները մեծ վտանգի ենթակայ են և վերստին թախանձանօք կայսեր կը դիմեն։ Այս անդամ Մեծն Պետրոս չուշանար. իւր բանակը, բաղկացեալ 30,000 զօրքէ, յառաջ կը խաղայ դէպի Պարսից սահմանը և Կայսրն անձամբ կուգայ Դերբենտ 1722 օգոստ։ 23ին։

Մեծն Պետրոս Դերբենտ չհասած, Հայք և Վրացիք՝ իրենց բանակները Գանձակի մօտ դրած՝ կ'սպասէին Կայսրն ընդունիլ։ Վրաց զօրքերը կը գտնուէին Վախթանգի հրամանին ներքեւ, Հայք Դաւիթ-Բէկի։ Բանակը կը բաղկանար 52,000 զօրքերէ։ Հայոց բանակին մէջ կը գտնուէր նաեւ Կաթողիկոս որ կը խրախուսէր զօրքերն և հոգի կը ներշնչէր նոցա։ Պարսաստութիւնները փաւուր էին. մեծ օրը կը մօտենար։ Բայց ահա՛ յանկարծ տխուր լրաւնք մը կը լսուի. Կայսրն այլ եւս Դերբենտ չէ։ Կայսրը վերադարձեր է Աստրէրխան և անտի Ռուսաստան։

Աւելորդ է նկարագրել ատ Հայոց և Վրացւոց տխրութիւնը։ Կայսեր այսպէս յանկարծ ի Ռուսիա վերադարձն անմեկնելի կը մնայ Հայոց և Վրացւոց համար։ Լուրն այնպէս կը տարածուի թէ Կասպից ծովուն վրայ մրրիկը սչնչացուցած է Ռուսաց նաւերն այլ պաշար կը կրէին ռուսական բանակներու համար։ Կայսրը երկնչելով թէ իւր զօրքերն սովամահ կը լինին ի Հայաստան, խոհեմութիւն կը համարի ետ դառնալ։

Բայց նաւարեկութիւն և սովու երկիւղ պատրուակներ էին. Կայսրը իւր գունդերը կը զրկէ Կասպից ծովուն հարաւային եղերքն և կը գրաւէ Դիւլանը, Մաղանդարան, Աստրապատ և Բաքու։ Անկասկած է թէ Ռուսաց կայսրն պարզապէս իրեն գործիք մ'ըրած է Հայերն և Վրացիներն։ Մինչ Օսմանցիք կասկածելով Վրացւոց պատրաստութիւններէն՝ կը գրաւեն պարսկական հողերն, Պարսիկները ստիպեալ մեկ կողմէն Օսմանցւոց դիմադրել, միւս կողմէն Հայոց վրայ ուշադիր լինիլ, Ռուսք ապահովաբար, առանց փոանդի, առանց արգելքի կը գրաւեն ընդարձակ գաւառներ Պարսիկներէն։

Հայոց և Վրացւոց զօրքերը կը ցրուին, ամէն ոք կը վերադառնայ իւր տեղը տխուր, սրտաբեկ։ Պատրանք և վհատութիւն կը յաջորդեն։ Վախթանգ կ'երթայ ի Թիֆլիզ ուր կը պատրաստուին աղէտալի դէպքերը։ Դաւիթ-Բէկ կը քաշուի Սիւնեաց երկիրն։

Դրօշոց այս ընթացքը չատ վատթար դրութեան մէջ ձգեց Հայերը։ Մինչեւ ցայն օր նոքա կը պանծային Ռուսներով և յանուն Ռուսաց Կայսերը տեղային սպառնալիքներ։ Բայց այն օրէն յետոյ Հայոց թշնամիք կը նեսնեն թէ՝ Հայոց խօսքերն և գործերը պէտք է ցնորական համարել։ Ռուսն ոչ այլ ինչ ըրած է՝ բայց եթէ խաղալ Հայոց հետ։ Այնուհետեւ տխուր է Հայոց վիճակը։

Բայց ինչո՞ւ այս դատերէն օգուտ չը քաղեցին. ինչո՞ւ վերոյիշեալ այն թակարդներու մէջ որ իրենց լարուած էին և իրական բարիքներ կորսնցուցին միշտ խարուելով ռուսական դիւանագիտութենէ, որպէս զի՝ տեսնենք այս պատմութեան վերջերը։

Անցեալը անցեալ է ըսելով պէտք չէ դոհանալ։ Պատմութիւնը կը կրկնուի. ասոյդ է որ այլ ևս անհնար է կրկնուի՝ ինչ որ երկու դար առաջ կատարեալ էր ընել. սակայն եթէ փոխուած են ժամանակներն, ըստ այնմ կը փոխուին նաև գործելու եղանակներն։ Ազգային պարտականութիւնն է արթուն կենալ և չքնալ այն որոգայթներուն մէջ, զորս դուցէ օտարը կրնայ լարել։ — Այս պատմութիւնը զոր կը համառօտենք, միայն այդ նպատակին ծառայելու համար է։

ԳԻՏԱԿԱՆ

ԱՇԽԱՐՀԻՍ ՎԸՍՑ ԲՈՒՐՍԱԳՈՅՆ ՇԻՆԵԼԻՔ

Տարիները չուտով կ'անցնին, դիտութիւնն անընդհատ կը յառաջադիմէ և գիտական ամէն խնդրոյ մէջ պէտք է արագընթաց հետեւիլ դարուս յառաջադիմական շարժման օր աւուր տեղեակ մնալու համար։ Բայց նա որ ուշի ուշով չտեղեկանար նոր գիւտերու՝ բուռն զգացմամբ կը դիտէ այն ամէն արտայայտութիւններն որք կուգան հետզհետէ մարդու յաղթանակին կոթողները կազմելու։ Ահա այս կարգէն է այն մեծ ձեռնարկը որ 1889ին ի Բարիզ կարգադրուելիք Յուսահանդէսին առթիւ պիտի զործադրուի և որ կը կայանայ ահագին երկաթեայ աշտարակի մը շինութեան մէջ։

Արուեստից մէջ երեւակայութիւնն ի՞նչ դեր ունի։ Ցայսմի է թէ երբ երեւակայութենէ զուրկ են արուեստք, մի միայն ֆիզիկական չափերով կը գործեն և մի միայն ճիւաղ գործեր կրնան արտադրել. մինչդեռ երբ դեղարուեստք կը միջամտեն, երբ նը-պատակին ու միջոցներուն միջեւ ներդաշնակութիւն կը տիրէ, երբ դեղեցկին զգացումը ծնունդ կ'առնէ, այն ատեն միայն կատարելութիւն կրնայ գտնուիլ։

Երկաթուղոյ կայարան մը, երկաթի, փայտի և ապակւոյ կմախք, առանց անօգուտ զարդերու՝ դեղեցիկ է երբ լայնատարած է, երբ լաւ լուսաւորեալ, վերջապէս օրինաւոր կարգադասութեան յարմար է։ Այս պայմաններէն դուրս ալ աւելի ի՞նչ պէտք է մեր կայարանին. պէտք են արձաններ, հարկ է փափկաչէն զարդեր դնել շոգեկառքերու ամբարուելու ծխնելոյզներուն ապագեցմութեան համար։ Բարձրադոյն յարկը ստեղգիտական և մեռորաբանական դիտողութեանց պիտի ծառայէ։ Նմանապէս փարոս մը պիտի ըլլայ։ Արդարեւ դեղեցիկ տեսարան է ելեկտրական զօրաւոր լոյս մը դնել անդ, որ ամբողջ Ֆրանսական մայրաքաղաքին վրայ ճառագայթէ։ Աշտարակը պիտի ծառայէ նաեւ պատերազմի ատեն թշնամին դիտելու և անոր շարժումները տեսնելու։ Երբ օգը միդապատ է՝ աշտարակին գագաթը վերծ պիտի մնայ մեգին ազդեցութենէն և աստեղագէտք պիտի կարենան ամենայն ազատութեամբ դիտել երկինքը։

Երկրորդ առաջարկ մ'ալ կայ նմանօրինակ աշտարակի մը շինութեան համար։ Սա Պ. Գուստաւ Ճարտարապետին կողմանէ կուգայ և այս առաջարկը քարի ու երկաթի խառն գործածութիւնը օգտակար կը դատէ։ Պ. Գուստաւ որ Թրօքատէրոյի մնայուն պալատը շինած է՝ նախնական 66 մեթր բարձրութեամբ կամար մը կ'առաջարկէ շինել, լայնատարած կամար որ պիտի կցուի 1889ի Յուսահանդէսի շէնքին և որոյ դարուն ներքեւ, այն է ընդարձակ սրահներ, պիտի կարենան օգտակար ըլլալ նոյն Յուսահանդէսին։ Բուն աշտարակը այս տեղէն պիտի սկսի արտաքին 28 մեթր միջին տրամագիծով մը և հինգ յարկ բարձրութեամբ հրապարակի գմբեթով մը պիտի վերջանայ։ Այս յարկերը 35 ական մեթր բարձրութիւն պիտի ունենան և ընդհանուրին ծանր կերպարանք մը չտալու համար մէջտեղէն պարապ տեղեր պիտի ձգուին սիւնազարդ մասերով կապուած, որոնք երեք մասերէ կը բաղկանան հետեւեալ կերպով. 20 մեթր բարձրութեամբ սիւներու շարք, ստոյգ վրայ 9 մեթր սիւնագլուխ մը որոյ գլխաւոր պաշտօնն է լաւ մը իրարու կապել սիւներու գլուխներն, եւ ապա 6 մեթր բարձրութեամբ վերջին մասն մը, մեծամասնամասանի որմէ աշտարակին շարունակութիւնը կը ծնի։ Վերջնական սիւնագլուխը 8 ական մեթր բարձրութեամբ 16 հատ արձաններով լրիվապատեալ է։

Պ. Գուստաւ նոր գաղափար մը եւս յղացած է. այն է զօրաւոր ելեկտրական լոյս մը հաստատելով այդ բարձրադոյն մասին վրայ՝ ամբողջ քաղաքը լուսաւորել փորձել, ելեկտրականութեան արտադրիչ զօրաւոր գործիքներն ստորին մասին պարապ միջոցին մէջ տեղադրելով։

Այս խնդիրը կարծուածին չափ պարզ չէ։ Ելեկտրական լոյսը երբ մէկ հնոցէ կը բղխի՝ զօրաւոր ընթացքովը կը լուսաւորէ այն կէտեր ուսկէց հնոցը կը տեսնուի, և ընդհակառակն մութ ու խաւարի մէջ կը մնան ուղղակի լուսոյ ազդեր անտես մասերն որք այլ նիւթոց շուքերովն ծածկուած են։ Լուսինը երբ երեկոյին կը լուսաւորէ զմեզ՝ պէտք չէ կարծել թէ իւր ուղղակի առաքած ճառագայթներովն է միայն։ Եթէ այսպէս ըլլար՝ փոքրիկ ամպ մը կարող պիտի ըլլար լուսնաստղի գիշեր մը յանկարծ խոր մթութեան վերածելու և այն ատեն երբ լուսնոյ առջեւ փոքրիկ ամպ մը գար, աստղերը պարտէին երեւալ։ Մինչդեռ այնպէս չըլլար, ինչու որ լուսնոյ լոյսը մթնոլորտին մէջ կը տարածուի և ամէն կողմերը մեղմ ու տարածուած լոյս կը սփռէ, որով այն նիւթերն իսկ որ ուղղակի լուսին չեն տեսներ՝ վերը սահին առաւել կամ նուազ լուսաւորեալ են։ Ահա բարձրադիր ելեկտրական փարոսին ալ այս յատկութիւնն հաղորդելու ջանադիր կըլլայ Պ. Գուստաւ. և փոխանակ պարզապէս զօրաւոր ելեկտրալոյսեր մը վառելու այն 300 մեթր բարձրութեան վրայ, իւր լոյսերին լոյսը չթողուր որ կոչտ կերպիւ երթայ լուսաւորէ շրջակայքը, այլ կարգ մը երկրաչափական յարմար ձեւով հայելիներ հաստատելով կը փորձէ սփռել ամէն կողմ հնոցին առաջ լուսոյ հեղեղը և արդարացի բաշխմամբ Փարիզցիները ջատիպեր աշտարակին շնայելու երբ աչքը առնելու չավ զօրաւոր լոյսերը իւր պաշտօնը կը կատարէ։

Այս գեղեցիկ առաջարկները որ օր ըստ օրէ բազմանիւ կը ներկայանան, դարուս մտաւորական և արհեստական կարողութեան յարկանիշն են և այս ծրագիրները որոշիչ ամնաք ի հարկէ պիտի գործադրուին՝ կոթողներ պիտի ըլլան ապագայ սերնդոց յայտնող թէ որ թուականներուն ինչ քայլեր առած է ճարտարագիտական արուեստը, բաւական է որ մինչեւ յաջորդ սերնդոց դարուտը երկրաչարժ մը հինգ վայրկենի մէջ չջնջացնէ այս ամենը։ Արդէն Պ. Էյֆէլ և Պ. Գուստաւ եթէ երկրաչարժը մը տարերն իրենց ծրագրած շէնքերուն վրայ, շատ ժամանակ պէտք չէ անցնին, ոչ ալ շրջակայքը ստէպ թափառին։

Ց. ԵՌԻՍՈՒՅԵԱՆ

ԿԵՆԱՑ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ԵՐԱՇԽԱՒՈՐԵԱԼ, ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ
287 միլիոն ֆրանք

ԼԱՆԻՒԵՈՐՔ

Ապահովագրեալք միայն ուէր են երաշխաւորեալ գրամագլխոն և ընկերութեան բոլոր շահերուն

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՀԱՄԱՐ
ՏՆՕՐԷՆ
Ա. Հ. ՄՔԼՕՅԱՆ
ԳՐԱՍԵՆԵԱԿ ԿԱԼԱԹԱ, ՀՈՒԼԱՆԴԵԱՆ ԽԱՆ

ԻԶՄԻՏԻ և ԲԻՈՍԻ ՕՂԻ

Ամենալաւ տեսակէն կը ծախուի Դալաթիա Սարնըճը խան թիւ 3։

6—2

ԱԶԴ

ԱԿՌՈՒՑԻ ՅԱՒ ԶԼԷ ՈՒՆԵՆԱՐ

եթէ գործածէք

(ժիւռնիտի) Մուլդ դաւառին Գէնետիկս եան կրօնաւորաց, Ակռայ մաքրող փոշին կամ դեղը որ 1880ին Գրիւսէլի մէջ 2 ոսկի միտալ առած է, ինչպէս նաեւ մեծ միջնանկներ. այս զեղը հնարած է 1373ին Բիէր Պուլսօ ֆըրանսացի Կրօնաւորը։

ԶԵՆՕՓԻՒ ԶՈՒՐ

Որուն՝ մրցմանը չի կրնար հաւասարիլ ո՛չ մէկ դեղ. մաղերուն իրենց բընական գոյնը տալու մասին։ Արդիւնքը քիչ օրուան մէջ կերեւի յաճող կերպով։ Գործածութիւնը լոխտ դիւրին է. Ներկ մը չէ այս, այլ լուացման ջուր մը, որ մազերը կը պահպանէ եւ կը զօրացնէ, գոյն տալով։

ԼԱՒՕՐԻ ԲՈՒՏՈՒՆ

Փայլուն, մխիթար, թափանցիկ և ընտիր բուսական մ'է որ չարունակ գործածուելով մարթը կը դեղեցկացնէ և կը պայծառցնէ, ո՛և է այլայլուած դերծ պահելով զայն։ Թոխտ փոքր մաս մը բաւական է ամբողջ երեկոյթի մը համար։ Փափուկ վիտրեայ վրձինով կը գործածեն զայն և ապա կը սրբրենուրը կտաւով մը կամ կակուղ վրձինով։

ՎԱՅՐԿՆԱԿԱՆ ՆԵՐԿ Տօքթ. Ռիչարսն

Վայրկենական կերպով մազերը և մօրուքը ներկելու համար կատարելագործեալ բաղադրութիւն մ'է, որ մարթին վրայ բիծ չի թողուր։

ՋՈՒՐ Տօքթ. Թոմսընի, վայրկենական կերպով մօրուք ներկելու համար։

ԲՈՒՍԱԿԱՆ ՋՈՒՐ, գլուխ մաքրելու համար։

ՍԷՖԱԼԻՆ, դեղ Տօքթ. Ռուսօյի, մաղ թափելու դէմ, որ թաղանթը ները կը հանէ և դեղեցիկ մազեր կը բուսցրնէ, չարունակ գործածուելով։

ԱՐՆԻՒԱԼԻՆ, Տօքթ. Ռուսօյի, դեղեցիկ թուալէթի ջուր, խածուածքի, պրուտածքի, պտերու բորբոքման դէմ նէր։

ԷՒՍԹԷԼ, Բալէնէն համար, ամէն տեսակ ընտիր ջուրեր։

ԿԼԻՍԷՐԻՆ, ձեռքի ուռեցքի և ոլորդակնակեղ դէմքերու համար։

Վաճառատուն հաստատեալ յամին 1807. —Ընդհանուր գործակատար Ա. ՍԸՆԿՆ, Հիւկիւրի փողոց թիւ 3, ի Պօրտո։

Այս զեղերը կը գտնուին նաեւ Կ. Պոլսոյ բոլոր դեղարանաց մէջ։

ԻԼԱՆ

ՊԱՊՊ ՍԷՐԱՖԷԻՄԻ

Աքեատա պուլբան վէ պիլիճապ պուլունտրբլամադ օյան հէր սբերի ասադքիրի իչուն 1301 սէնէսի մարտնոան իթիպարէն պիր սենէլիք օյարաք դբյէյլի ճէպհուլէրի իթիպարը իլէ միւպայիա օյունճապ օյան էրզադոան նանը ադիղին 70, 2 — տադիդին 78 — հընթմանցն 46,8 — կիւշթին 585 — չէքէրին 171,6 — էրդին 23,4 — բուղէնի սաուէնին 546 — թուզրն 35 — սոդանին 31,2 — դէյթի վէ սապտին 234 — իսբարմաչէմին 390 — կոդին վէ դէյթունին 78 — փասուլիա վէ պէքիմմէթին 93,6 — նուհուտին 46,8 — չարին 54,6 — սամանին 15,6 — համապին 7,8 — չէօմիւրին 24,4 փարայա օլարագ թարիպի էօհտէսինտէ օլարուղնանան իթիսապնա թարիպ օլանլարին լէվազիմաթը ումումիյէ տայլէրսինէ կէտմէլերի իլան օլունուր,

3 Քեանունի սանի 1300

3—3

ԻԼԱՆ

ՊԱՊՊ ՍԷՐԱՖԷԻՄԻ

Պէյթուլմալ պուլունան վէ պիլ իճապ օրաան Հայտա վէ Սօրա դամար դուլունտրբլամադ օյան հէր սբնրվի ասադիր իչուն 1301 սէնէսի մարտնոան իթիպարէն պիր սենէլիք օլարադ գբյէյլի ճէպհուլէրի իթիպարը իլէ միւպայիա օյունճապ օյան էրզադոան նանը ադիղին 58,5. — տադիդին 101,4 — գիւշթին 218,4 — պէքիմմէթին 89,8. — էրդին 93,6 — բուղէնը սաուէնին 569,4 — թուզ վէ սոդանին 29,6 — դէյթ վէ սապտին 230 — իսբարմաչէմին 386,1 — համապին 7 — քէօմիւրին 21,8 — ֆայիրին 53 — սամանին 18,7 — հապին 74 — չէքէրին 152 — քուրու փասուլիանին 81,9 — նօհուտուն 45,2 — դէյթունին 97,5 — սիրքէնին 38,2 — պուղլուրին 115,4 — տէօյիւմիւշ պուղտասին 73,4 փարայա օլարագ թարիպի էօհտէսինտէ օլարուղնանան վէ չուպպմին եվկիրմի պիրինճի կիւնի դարարը գամիսի վիրիլէճէք կիւնէ դարարը գամիսի վիրիլէճէք կիւնէ, իսբարմաչ թարիպ օյանլարին լէվազիմաթը ումումիյէ տայլէսինէ կէտմէլերի իլան օլունուր,

3 Քեանունի սանի 1300

3—3

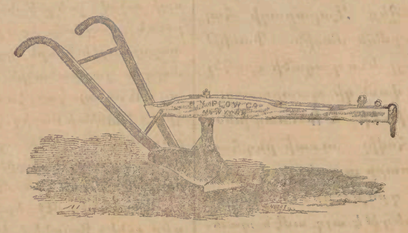

Ս. Մ. Մինասեան և Ընկերաց Ամերիկեան Վաճառատան մէջ կը գտնուին Ամերիկայի երկրագործական գործիքներ։ Զանազան տեսակ Արօրներ, Մարագներու վար տուող գործիք, մեծ և փոքր։ Ցորեն մաղելու գործիք մեծ և փոքր։ Գաւազան խոտ ջարդող գործիք։ Զանազան գործիքներ բանեցնելու համար ձիով դարձող մեքենայ։ Պարապի գործիքներ։ Հրդեհի փողը ջրհան և այլ զանազան Ամերիկայի ջրհաններ։ Այլ և այլ պղտոց ջուրերը հանելու գործիք։ Ձիերու և արջառաց կերը մանրելու աղօրիք, եւայլն, եւայլն։

Ամերիկեան Վաճառատուն ի Դալաթիա Կոստանդնուպոլսոյ։

ՄԵԾ ՄԹԵՐԱՆՈՑ ԿԱՐԱՍԵԱՑ

587, Մեծ Փողոց Բերայի, ի Թէքէք, մզկիթին դիմաց, 587

Պ. Տիմիթրիոս Մթամի, ուէր վերոյգրեալ Մթերանոցին, պատիւ ունի ծանուցանել հասարակութեան և իւր բարեմիտ յաճախորդաց թէ իւր վաճառատան մէջ կը գտնուին մեծ քանակութեամբ ամենագեղեցիկ և կատարելագոյն հաստատուն կարասիներ, ինչպէս Հայելեաց դարձիներ, Ճաշարան և սրահի սեղաններ, Ամէն տեսակ լուսամբարներ (լամպա), Զանազան յԵւրոպայ սրուներ, Հանգստաբար բիլիարտներ, եւ, եւ։

Այս ամէն կարասիներն ի վաճառ հանուած են

ՁԱՓԱԼԻՈՐ ԳԻՆԵՐՈՎ

Վաճառատունս նոյնպէս յոյժ աժան դներով ամէն տեսակ կարասիներ կը չինէ յանձնարարեալաւ։

ՀՐԴԵՀԻ ԴԷՄ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԻՒՆ

NORTH BRITISH AND MERCANTILE
Insurance company
ՆՈՐԱՀ ՊՐԻԹԻԾ ԵՒ ՄԷՐՔԱՆԹԱՅԻ

Լանդրայի և Էդինպուրկի ապահովութիւն

ընկերութիւն	Անգլ. Լիր.
Արտաքին դրամագլուխ	3,000,000
Բաժնորդագրեալ դրամագլուխ	2,500,000
Վճարեալ »	625,000
Պահեստի դրամ հրդեհէն զատ հատուցութեանց դէմ	1,592,235
Կեանքի զատահատուցութեանց դէմ պահեստի դրամ	3,841,194
	6,058,429
Հրդեհէն ծնունդ հասոյթ 1883 տարւոյ	1,186,865
Կենաց ծնունդ հասոյթ 1883 տարւոյ	551,307
	1,738,172

NORTHERN
Assurance company
ՆՕՐԹՀԷՐՆ

Լանդրայի և Էդինպուրկի ապահովութիւն ընկերութիւն

	Անգլ. Լիր.
Բաժնորդագրեալ դրամագլուխ	3,000,000
Վճարեալ »	300,000
Պահեստի դրամ հրդեհէն զատ հատուցութեանց դէմ	811,871
Կեանքի զատահատուցութեանց դէմ պահեստի դրամ	1,778,300
	2,890,171
Հրդեհէն ծնունդ հասոյթ 1883 տարւոյ	520,206
Կեանքի ծնունդ հասոյթ 1883 տարւոյ	251,572
	771,778

Ստորագրեալս իւր բարեմիտ յանձնարարաց և քաղաքիս ընդհանուր յարգոյ հասարակութեան կը ծանուցանէ թէ ինձի վերոյիշեալ երկու ընկերութեանց միացեալ գործակատար ընտրուած ըլլալով, այնպիսի գրութեան մը մէջ կը գտնուի, որով հրդեհի դէմ ապահովութեան մեծ դիւրութիւններ կը մատուցանէ։

Ապահովութեանց կարգադրութիւնները կը բաղկանան երկու ընկերութեանց մէջ համեմատական բաժանումէ մը, և այսպէս ապահովութեան և դիւրութեան աւելացումը ընկերութիւնս ալ կրնայ աւելի մեծապատուութեամբ ապահովութիւն բանեցնելու թեզնիցը ներկայացնել։

Գրեթէ ամէն կողմի վնասներուը ապահովութիւնը կրնան ընդունիլ, ինչպէս Բերայի, Դալաթիոյ և Պոլսոյ մէջ, նոյնպէս մեսակոյ քարաշինները, գեղջուկի և գաւառներու։

MARITIME
Insurance Cie limited of Liverpool
Capital Lt. 500,000
ՄԱՐԻԹՈՒՄ
Մովային ապահովութիւնն ընկերութիւն
Դրամագլուխ 500,000 Անգլ. Լիրա

Ստորագրեալս, ընդհանուրներու և առագաստատուներու մէջի վնասներն ու կարասիները խիստ օգտակար պայմաններով ապահովելու իշխանութիւն ստացած է ընկերութեան կողմէ։

Գիներուն և այլոց վրայ տեղեկութիւն ստանալ ուզողք պէտք է դիմեն Դալաթիա, Քամիսիոն խանի սենեակը՝ երկրորդ կամարջին վրայ նոյնով սենեակն, առ.

Կ. Պոլսոյ Ընդհ. Դարձակատար յԵկեղեցի Ընկերութեանց
ԳԱՒՈՒՆԻԿՈՅ ՍԵՐՈԲԵԱՆ

ԻՏԱԼԻԱ ՄԱԽՍՈՒՍԷ

ՇՈԳԵՆԱՒՈՒՑ ԵՐԹԵՒԵԿՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԵՐԸ

1885 Յունուար 1 երեքշաբթի օրէն սկսեալ

ԿՂԶԻՐ

ՕՐԱԿԱՆ ԸՆԹԱՑՔ

Կղզի ինքերէն Կամուրջ

ժ. վ.
2 30 Մեծ Կղզի Հէյպէլի Պուրկալ Գընալը
2 45 Բէնոիք Գարթալ Մեծ Կղզի Հէյպէլի Պուրկալ Գընալը

Կամուրջէն Կղզիները

9 30 Գընալը Պուրկալ Հէյպէլի Մեծ Կղզի Գարթալ Բէնոիք
10 45 Գընալը Պուրկալ Հէյպէլի Մեծ Կղզի

Օդը խիստ հարաւ փչած կամ սառուկ ձիւն տեղացած ատեն առաւօտուն առաջ ին շրջենաւը չը բանեցրնէ երկրորդ շրջենաւը մէկ տնգամ պիտի բանի և երեկոյին ալ կամուրջէն ժամ 10.30ին շրջենաւ մը պիտի երթայ մինչև Մեծ Կղզի։

ԿԻՐԱԿԻ ՕՐԵՐ

Կղզիներէն Կամուրջ

3 — Բէնոիք Գարթալ Մեծ Կղզի Հէյպէլի Պուրկալ Գընալը
8 — Բէնոիք Գարթալ Մեծ Կղզի Հէյպէլի Պուրկալ Գընալը

Կամուրջէն Կղզիները

4 — Գընալը Պուրկալ Հէյպէլի Մեծ Կղզի Գարթալ Բէնոիք
9 30 Գընալը Պուրկալ Հէյպէլի Մեծ Կղզի Գարթալ Բէնոիք

ՀԱՅՏԱՐ—ԲԱՇԱ

ԻԶՄԻՏԻ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՈՅ ԿԱՌԱՒՈՒՄԲԵՐՈՒՆ ՅԱՐՄԱՐԵԱԼ

ՕՐԱԿԱՆ ԸՆԹԱՑՔ

Կամուրջէն

3 40 Իզմիտ գացող կառախում	Թ. 2
6 Ատանց յորմանելու	
8 45 Իզմիտ գացող կառախում	» 4
9 46 Մարմարէ » »	» 4
11 45 Բէնոիք » »	» 6

Հայտար բաշատէն

7 40 Բէնոիքէն եկող կառախում	Թ. 1
7 10 Իզմիտէն » »	» 3
8 45 Ատանց յորմանելու	
11 20 Իզմիտէն եկող	» 5
11 55 Մարմարէէն եկող	» 5

ԳԱՏԸ—ԳԻՒՂ

ՕՐԱԿԱՆ ԸՆԹԱՑՔ Կամուրջէն Գարթելիէն		ԿԻՐԱԿԻ ԸՆԹԱՑՔ Կամուրջէն Գարթելիէն	
ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.
2 30	2 30	2 45	2 45
3 45	3 45	3 30	3 30
4 —	4 —	4 15	4 15
4 45	4 45	5 —	5 —
5 45	5 45	6 —	6 —
9 45	9 40	9 —	9 —
10 —	9 50	10 —	10 —
10 45	10 30	11 —	11 —
11 30	11 20	12 —	12 —
12 —	12 —		
— —	— —		
— —	— —		

Գատարդիւղի շրջենաւ ի Հարկին պիտի հանդիպին Հայտար բաշա։

Օդը խիստ հարաւ փչած կամ սառուկի ձիւն տեղացած ատեն երեկոյթերը կամուրջէն ժամ 12ին մեկնող շրջենաւը բանորդ մ'առանց Հանդրայ պիտի հիմի։

Ծ. —Կը ծանուցուի, թէ օտար ապրանք գրանց գործածութիւնը կոյսերական կառավարութեան կողմանէ արգիլեալ լինելով Խարէն—Մախաուսէ ճանապարհաց չպիտի առնուն կամ տան զայն. և որովհետև դրամ մանրելու պարագայ չունին նոքա, ուստի ուզողք պարտին կամուրջ շրջենաւուն վարձքն, որպէս զի ժամանցնա չլինին։

Կամրջի և նաւահանգստի գործակալք ատենքը պիտի հաւաքեն առնուն. խստիւ արգիլեալ է նոքա ատենի տեղ դրամ ընդունիլ. այս արգելքին Տակառակ վարձատրները ծանրագոյն պատասխանատու են. ուստի կը խնդրուի, որ կամրջին ուզողք կամրջին վրայ, և Գատարդիւղին ուզողք Գատարդիւղի Նաւահանգստին վրայ, իսկ ուրիշ Նաւահանգիստներէ շրջենաւ մեկնողները շրջենաւուց մէջ ատեն առնուն։

Երեկոյները կամրջին ժամը 9.45ին, Մեծ Կղզեաց, և ժամը 11.30 և 12ին Գատարդիւղի Տամոր եկող շրջենաւուց մէջ չպիտի ընդունուին ընչանիսա բեռներ, մեծ ծառայներ, երկոտասանական ախոռներ, և այլն որ Ներքսերեսին կուսան ուզէրաց։

Օդը միգապատ եղած ժամանակ, ամէն շրջենաւ մասնագէտ գլուխ ունալու Տամար, պիտի գտնուի առնու, իւր գտնուած տեղը։ Այսպէս եղած փոքրիկ պատճառաւ շրջենաւք չկասարին իրենց որոշեալ ընթացքն։

VICHY
ՎԻՇԻ

Վարշաբիւռ, Փարիզ 8, Պուլվար Մոնմարթր։

GRANDE GRILLE — Աշխարհի տկարութիւնք, մարսողական ճանապարհաց հիւանդութիւնք, լեարդի և փայծաղի խըցումն, ներքին գործարանաց խցումնք, մեղձային քար եւայլն։

HOPITAL — Մարսողական ճանապարհաց հիւանդութիւնք, սառնաքամ ծանրութիւն, գժուարամարսութիւն, ախորժակի պակասութիւն սառնաքամ, ջղացաւ, անանգաստութիւն։

CÉLESTINS — Երիկամանց և փամփուշտի տկարութիւնք, միզական աւազ և միզական քար, յօդացաւ, շաքարախտ (Տիաբէտիտ), սպիտակուց—միզական (Ալբիւմինուրի)։

HAUTERIVE — Երիկամանց և փամփուշտի տկարութիւնք, աւազ, քար, յօդացաւ, շաքարամիզութիւն, սպիտակուց—միզական։

Աղբիւրին անունը պէտք է գտնուել չիշերու քարտիւրին վրայ։

Գնոյց ամէն դեղատարծաց և դեղավաճառաց քով կը գտնուի։

Մանուսի և Բեղրասարի բժշկական ձեռնարաններէն վկայեալ

ՈՏԻՑ ԿՈՇՏԵՐԸ (ՆԱՍԸՐ)

Մի քանի վարիներ մէջ կը հանուին իրենց արմատով, առանց ցաւի և առանց մեսաղեայ գործիքի։ Եղանդները կը չանուին։

Խորհրդակցութիւնք ամէն օր ժամը (Ը. Ե.) 10էն 3։

Բերա, Մեծ փողոց, Թիւ 439
Պ. Սեպահի լուսանկարի գործարանին վերնայարկն
ՍՈՖԻ ԿԻՒՍԹԷՐ
Ատամնաբոյժ

ԲԱԲԱՅԱՆԻ

ՇՈԳԵՆԱՒԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

Լիվերբուլ, Մէքսիկոյի և Օդեսայի գծի կանոնաւորագոյն բանուոր

ՇՈԳԵՆԱՒԻՐ

Անուանք	Թոնոյ	Նաւապետք
Ա. յա Սոֆիա	3,000	Պէքա
Աբարտա	2,500	Ռոմբրա
Աբերտոա	2,500	Քրաւիչանք
Լաբոնիա	2,500	Ուիլքա
Մասանոիա	3,500	Մարշ
Բուսիկիա	2,800	Ֆոթրթիլ

Մասկոփոնա շրջենաւն ամսոյս 20ին շաբաթ օր Պաթումէն ասա պիտի վերադառնայ և Լիվերբուլ պիտի ուղեւորի։

Ռոմբոնա շրջենաւն ամսոյս 10ին Լիվերբուլէն ասա պիտի հասնի և անմիջապէս վերադարձ Լիվերբուլ պիտի ուղեւորի։

Ընկերութիւնն օրվան ուրեւորդ դներով վաճառք կընդունի Եւրոպայի երկիրներու և Ամերիկայի համար։

Ամէն դիւրութիւն և հանգստութիւն կը տրուին ուղեւորաց։

Դիմել առ. ԴԱՆԻԷԼ, ԲԱԲԱ ԵՒ ԸՆԿ.
Գործակալք

ԵՐԹԵՒԵԿՈՒԹԻՒՆ
ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՈՒՑ
Ընդ դէմ Մէքլէս, Կ. Պոլսոյ և Օրեսայի
ԹՈՎՄԱՍ ՈՒԻԼՍՈՆ ՈՐԴԻՔ ԵՒ ԸՆԿ.

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ
Ալեսանդր	2,000	Լէգանդրա	4,500
Աստէրս	3,000	Մարէնկո	4,300
Արկո	1,300	Մարսալիա	2,500
Պասատոս	3,500	Միրս	2,000
Պոթոսիա	2,200	Ռէրս	2,000
Պրաս	2,000	Ոթելլ	5,000
Գէրրս	2,600	Սրանոս	3,000
Գարլիա	2,500	Գրանդ	4,500
Գամէս	2,100	Գրաս	2,000
Գաղոս	2,000	Բարիքիք	1,200
Գոմս	2,700	Բարիրմոն	3,200
Տիաս	2,300	Բաղէր	1,700
Տոմինս	1,800	Քիրս	2,800
Տրաքս	2,600	Ռիարթ	4,400
Էրեադ	2,600	Ռիմորաս	3,200
Ֆալքոն	800	Ռոյլ	3,000
Ֆիաս	1,700	Սամնոս	5,500
Ֆլամինկ	1,600	Սէմս	3,500
Կարիէս	5,500	Սարէնս	4,000
Կիրանս	2,200	Սարֆա	2,000
Կոզ	1,800	Սիրիա	2,000
Կրանս	2,200	Ֆրէնդ	4,300
Հանկ		Քասաս	1,200
Հէրս	2,000	Թ. Ռիչրդ	3,000
Հիսարկ	3,000	Թիկեր	1,300
Հիսմիրդ	1,200	Թրէյնս	2,800
Ճիաս	2,300	Քանդ	3,600
Գէլոս	2,000	Նէլսոս	3,600
Գէսկս	2,200	Ջէկսա	1,000
Լէս	2,000	Ջէրս	440

Եկողս շրջենաւը, նաւապետ Իրվին, ընդհանուր վաճառքով Հալիֆն ասա հասաւ։

Ուղեւորներու համար ամէն դիւրութիւն կընծայուի։

Աւելի մանրամասնութեանց համար դիմել առ. ՖՐԷՆՏԻՒՐ ՀԻԼՏ
Գործակալ
Թիւ 17–18, Գիւշիւբ Միղլէթ խան Դալաթիա

ՖՐԷՏ ԼԷՅԼԱՆԴ

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՈՒՑ

Ուր կանոնաւորապէս կը բանին Լիվերբուլ և Մէքսիկոյի գծին.

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ
Ա. Էլերման	2500	Յարմանան	3700
Ա. Լրսման	2500	Յրամանան	3700
Ասատրազան	2500	Յրամեան	3700
Ա. Թենան	2500	Լուկերման	5500
Արապիան	3700	Իլիրման	5500
Պոմարման	6000	Լոդրման	5500
Պուլարման	6000	Լէսման	2200
Քամբէլեան	800	Լիվերման	2500
Սոյրլեան	2000	Լասման	800
Տուրզ	700	Օքորթոդ	700
Էշիրշրն	3700	Բէրման	3800
Ֆլամման	3700	Վալենման	6800
Ֆլանրման	3700	Վիրենման	6800

Լէսլանդ շրջենաւը, նաւապետ Պոլ այսօր Լիվերբուլէն ասա հասաւ։

Ուղեւորներու համար ամէն դիւրութիւն կընծայուի։

Աւելի մանրամասնութեանց համար դիմել առ. ԷՏՈՒԱՐԴ ԼԱՖՈՆԹԷՆ
Գործակալ
Թիւ 34, 35, 36, Եէնի Մէրճէթ խան, Դալաթիա.

Նաւատորք, Պարտնայք Ֆրէտ, Լէյլանտ և ընկ. Լիվերբուլ
Գործակալներ։
Կ. Պոլիս, Լուսաւոր Լաֆոնդէն.
Ճիրաղլիդար, Պ. Պ. Բարվիր Եղբարք
Այէքսանդրիա, Կ. Լ. Վահման և ընկ.
Մալտա, Ա. Քամիլերի.
Ներա, Ա. Մ. Մավրօկորդատոյ.
Զմիւռնիա, Պ. Ռիդալ և ընկ.

ՔԻԻՆԱՐՏ

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԵՐՈՒԹԵԱՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈԳԵՆԱՒՔ

Ուր կանոնաւորապէս կը բանին Լիվերբուլ և Մէքսիկոյի գծին.

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ
Օրանիա	7,000	Մարիա	3,000
Ադլան	3,000	Մորտրաք	2,500
Ակերբ	3,000	Ղանդի	2,500
Պարնիա	4,000	Բայոնիա	5,000
Պաքտավիա	3,800	Բարթիա	3,200
Պալպեք	2,500	Բարմիրա	3,000
Պրիթիշ Քուլին	1,200	Սերվիա	7,800
Սենֆրանսիա	5,000	Սիգիա	4,600
Քաղարմիա	4,700	Սարաքուա	3,000
Շերպուրկ	2,000	Սամարիա	3,000
Տեվերարա	2,500	Սիման	3,000
Վալլիա	4,000	Թարիֆա	3,000
Քեսար	2,500	Թրինիտատ	2,500
Մարաթան	3,000		

Թէվերիա շրջենաւը, նաւապետ Ճոնէս, ամսոյս 9ին Լիվերբուլէն ասա հասաւ ընդհանուր վաճառքով։

Դիմել առ. ԹՈՄԱՍ Զ. ՀՈԼԻ
Գործակալաց
Թիւ 1 Գիւշիւբ Հալիլ
փաշա խան Դալաթիա

Ն. ԲԱՔԻ ԷՆԷ

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Մարսիլիոյ և Բօրիլ դէպ կանոնաւորագոյն բանուոր

Սամսոն, Տրասիգոն և Պաթումի երթալիք յատակիկայ շրջենաւն է ԼԱՐՄԷՆԻՆ որ Գեկտեմբերի 31ին Մարսիլիայէն և Յունվար 12ին Կ. Պոլսէն պիտի մեկնի։

Մարսիլիա երթալիք յատակիկայ շրջենաւն է ՄԻՆԿՊԼԷ որ Յունվար 13ին երեկոյեան ժամը 4ին պիտի մեկնի։

Ուղեւորի և արտ ուղեւորութիւն

Նաւագրքի, ուղեւորութեան և այլ տեղեկութեանց համար

Դիմել առ. գործակատարն
ԹԻՆԻՈՒԹ ԸՐՕՊԻԼ
Մամհանէ փողոց, թիւ 141

ՄԱՍ

ՇՈԳԵՆԱՒԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

Լիվերբուլ և Մէքսիկոյի գծին բանուոր ընթացք

Անուանք	Թոնոյ	Անուանք	Թոնոյ
Քանորուս	4200	Օսարիս	3000
Ֆերրս	4000	Նեքթիս	3000
Օսմանի	4000	Ռեա	3000
Սեսարիս	3250	Ադամանդ	1700
Թիպս	3250	Լօրիս	800
Մակոսա	3250	Գրինտա	800
Մարիսթիս	3250	Սեսիլ	700

Մակոսա շրջենաւը, նաւապետ Թոմաս ասա հասաւ ընդհանուր վաճառքով, և շուտով պիտի վերադառնայ ի Լիվերբուլ։

Օսարիս շրջենաւը, նաւապետ Բօլ ամսոյս 26ին ասա կրպասուի ընդհանուր վաճառքով։

Վերոյիշեալ շրջենաւք չբերուպէս յարդարուած են ճամբորդներու հանար

Դիմել առ. Ժ. Թ. ՈՒԻԹՕԼ և ԸՆԿ.
Մէյտանլըք փողոց, Գալիս Տնօրէնութիւն, Լիվերբուլ
ՃԷՅՄՍ ՄՈՍ և ԸՆԿ.
31, Ճէյմս Սթրիթ, Լիվերբուլ

Արտօնատէր Ս. ՏԱՄԱՏԵԱՆ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԱՐԵՒԵԼՔ ԼՐԱԳՐՈՒ

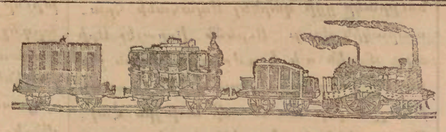

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՔ

ԵՐԹԵՒԵԿՈՒԹԻՒՆ ԸՆԴ ՄԷՋ Կ. ՊՈԼՍՈՅ ԵՒ ՓԻԻԶԻԻՔ–ԶԷՔՄԷՃԷԻ

Սկսեալ 20 Հոկտեմբեր (Ն. Տ.) 1884, մինչեւ յետոյ տնօրինութիւն

Կ. ՊՈԼՍԷՆ ՓԻԻԶԻԻՔ–ԶԷՔՄԷՃԷ

ԹՈՒԱՀԱՄԱՐ ԿԱՌԱԽՄԲՈՅ

ՀԱՄԱՐԱՆՔ	4	2	6	8	10	12	14	16	18	20	22	24	26	28	30	32	34	36	38	40	60
	Առաւօտ											Իրիկուն									
	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.	ժ. վ.
Կ. Պոլիս	6 18	7 45	7 42	8 14	8 43	9 12	9 42	10 20	10 39	11 17	11 49	12 55	1 31	2 31	3 2	3 40	4 15	4 44	5 23	5 44	6 11
Գումիշպուրա	6 28	7 27	7 53	8 25	8 54	9 23	9 53	10 30	10 49	11 28	12—	1 6	1 42	2 41	3 13	3 51	4 26	4 55	5 34	5 54	6 22
Լեմնի—գոլուկ	6 32	— —	7 57	— —	8 58	— —	— —	10 34	10 53	11 32	12 04	1 10	1 46	2 45	3 17	3 55	4 30	4 59	5 38	— —	6 26
Տարսու փասա	6 35	— —	8—	— —	— —	— —	— —	10 37	10 56	11 35	12 07	1 13	1 49	2 48	3 20	3 58	4 33	— —	5 41	— —	6 29
Ալանիա	6 46	— —	8 6	— —	9 4	— —	— —	10 42	11 1	11 40	12 12	1 18	1 54	2 53	3 25	4 3	4 38	5 5	5 46	— —	6 34
Իսլամ—գուլէ	6 45	7 41	8 12	8 33	9 10	9 31	10 1	10 46	11 4	11 45	12 15	1 21	1 59	2 58	3 28	4 9	4 41	5 10	5 49	6 4	6 39
Մարմարիզ	6 56	8—	8 24	— —	9 22	— —	— —	10 58	— —	11 58	— —	— —	2 11	3 0	— —	4 21	— —	5 22	— —	6 16	6 50
Ա.—Պիթիսա	— —	8 14	8 34	— —	9 32	— —	— —	11 8	— —	12 9	— —	— —	2 21	— —	— —	4 31	— —	5 32	— —	6 28	— —
Փիւշիրգէլիէճէ	— —	8 25	— —	—